

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด จังหวัดเพชรบุรี

Research and Development of Herb Plants at Pongsalod

Forest Community in Phetchaburi Province

ผู้วิจัย

นันทน์ภัส สุวรรณสินธุ์

อุบล สมทรง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) ปีการศึกษา2552

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ในจังหวัดเพชรบุรีปี 2547 มีเนื้อที่ทั้งหมด 6,225.14 ตร.กม. มีป่าบก 3,274.1 ตร.กม. โดยมีเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ 3,836.16 ตร.กม. ส่วนเนื้อที่ป่าไม้ในปี 2541 มี 2,145 ตร.กม. หรือ 34.46 % (กรมป่าไม้, 2549, หน้า 1-20) โดยพบว่า สถานการณ์พันธุ์พืชหลายชนิดกำลังถูกคุกคาม บางชนิดถึงขั้นวิกฤติใกล้สูญพันธุ์ อันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการทำลายระบบนิเวศ ถิ่นที่อยู่อาศัยของพืช ดังนั้นเพื่อให้พันธุ์พืชต่าง ๆ สามารถดำรงสืบต่อไปในอนาคตโดยไม่สูญพันธุ์ไป เราจำเป็นต้องมีแนวทางในการอนุรักษ์ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบคือ การอนุรักษ์พันธุ์พืชในถิ่นที่อยู่ (in situ) เช่น การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ในรูปแบบอุทยาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ เป็นต้น และการอนุรักษ์พันธุ์พืชนอกถิ่นที่อยู่ (ex situ) เช่น การเก็บรักษาไว้ในแปลงรวบรวมพันธุ์ในรูปแบบของสวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ สวนป่า หรือศูนย์การศึกษาธรรมชาติ (ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547, หน้า 118) อนุสัญญาไซเตส หรือ CITES (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บัญชีหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ห้ามค้าขายโดยเด็ดขาด บัญชีหมายเลข 2 เป็นชนิดพันธุ์สัตว์ และพืชที่ยังมีปริมาณมากพอ ในธรรมชาติไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์ แต่ต้องควบคุมการค้าเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนใกล้จะสูญพันธุ์ และบัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในประเทศใดประเทศหนึ่ง สำหรับประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดพืชอนุรักษ์ไว้ 3 บัญชี ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืชฉบับปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. 2543 ให้สอดคล้องกับข้อตกลงในสนธิสัญญาไซเตส ซึ่งได้แก่ พืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 เช่น กล้ายไม้ร่องเท้านารี แวนด้าพ้ามุ่ย เป็นต้น พืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2 เช่น กูดต้น วานโก้น้อยปรอง กล้ายไม้ทุกชนิด หม้อข้าวหม้อแกงลิง ระย่อม เป็นต้น พืชอนุรักษ์บัญชีที่ 3 เช่น มะเมื่อย พญาไม้ (ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547, หน้า 121) ป่าชนิดหนึ่งที่อยู่กึ่งกลางระหว่างป่าผลัดใบและป่าไม่ผลัดใบ เรียกว่า ป่าเบญจพรรณชื้น ซึ่งเป็นป่าชนิดใหม่ของไทย ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ผลัดใบเป็นส่วนใหญ่ เป็นพันธุ์ไม้ไม่ทนร่ม กล้าไม้ ลูกไม้ของพันธุ์ไม้เหล่านี้ ไม่สามารถมีชีวิตรอดภายใต้ร่มเงา ซึ่งมีความสูงไม่มากนัก จึงได้รับร่มเงาจากไม้ขนาดใหญ่ที่ปกคลุมอยู่ ทำให้ได้รับแสงในปริมาณต่ำ (เสวียน เปรมประสิทธิ์, 2550, หน้า 127-141) ความเป็นพืชพันธุ์ใหม่ ไม่สำคัญเท่ากับวิธีการศึกษา ก่อนที่จะสรุปว่าพืชนั้นเป็นพืชพันธุ์ใหม่ จนค้นพบว่าพันธุ์ไม้ที่ศึกษานั้นเป็นอีกชนิดหนึ่ง หรือชนิดใกล้เคียง (insipient species) ที่ทราบกันมาก่อน ถือเป็นกรณีค้นพบอย่างหนึ่งทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษาทางอนุกรมวิธานพืช (Plant Taxonomy) หรือระบบทางชีววิทยาของพืช (Plant Biosystematics) ที่เป็นผลพวงมาจากกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต (Organic evolution) อันล้วนแต่มีความสัมพันธ์กันในเชิงวิวัฒนาการ จนเกิดเป็นกลุ่มก้อนต่างๆ ตั้งแต่เล็กสุดระดับชนิด (Species) หน่วยงานอนุกรมวิธานต่าง ๆ ที่เกิดตามธรรมชาติเอง จะถูกสมมติชื่อเรียกว่า “ชื่อวิทยาศาสตร์” ซึ่งการกำหนดชื่อวิทยาศาสตร์ย่อมอยู่ภายใต้กฎของ “International Code of Botanical Nomenclature” (ICBN) ดังนั้นการศึกษานุกรมวิธาน เพื่อค้นหาความจริง ซึ่งคือ

การค้นหาระบบทางชีววิทยาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตนั่นเอง (Natural Classification System) ถือได้ว่าเป็นโจทย์วิจัยหลักในการศึกษาอนุกรมวิธาน การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์การวิจัยในแนวกว้างทำให้ทราบความหลากหลายของพรรณไม้ในแต่ละท้องถิ่น (ท้องถิ่น) โครงสร้างของป่า สภาพนิเวศวิทยา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และการนำทรัพยากรพรรณไม้ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากรากฐานการประเมินความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพคือ การสำรวจว่าพืชทั้งหมดมีกี่ชนิด อะไรบ้าง และอยู่ที่ใด ซึ่งประเทศไทยประกอบด้วยทรัพยากรพืชมากมายหลากหลายชนิด ขึ้นอยู่ในป่าทุกสภาพของประเทศ นักพฤกษศาสตร์ด้านอนุกรมวิธานจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ จำแนก อย่างเร่งด่วน เพื่อให้ได้ข้อมูลต้นตอที่ว่า มีพืชอะไรบ้าง มีมากน้อยเพียงใดและกระจายพันธุ์อยู่ที่ใด ชนิดใด มีความสำคัญอย่างไร ปัจจุบันนี้การศึกษาพรรณไม้ทั้งประเทศของประเทศไทยสามารถทำได้เพียงร้อยละ 35 เท่านั้นเพราะขาดแคลนบุคลากร และโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย ดำเนินการโดยกรมป่าไม้ ซึ่งต้องการนักพฤกษศาสตร์ไทยเข้าร่วมโครงการเพื่อช่วยกันศึกษาพรรณไม้วงศ์ต่างๆของประเทศเพื่อที่ประเทศจะได้มีหนังสือพฤกษชาติ ซึ่งเป็นคู่มือวิเคราะห์ชนิดของพรรณไม้ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยพืชในเชิงประยุกต์อื่นๆที่จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไป (ประนอม จันทโรนทัย และก่องกานดา ชยามฤต, 2543) จึงจำเป็นต้องการสำรวจพรรณพืชท้องถิ่นในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอดว่าในปัจจุบันมีพืชอะไรบ้าง มีมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาวิจัยทบทวนจำนวนพรรณพืชในประเทศไทย เพื่อศึกษาทางอนุกรมวิธานพืช พร้อมทั้งประเมินสถานภาพและศักยภาพของพืชเพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และมีข้อมูลความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชของประเทศไทย ตามที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ราชันย์ ภูมา และสมราน สุดดี, 2550) ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตชาวชนบทกับป่าเต็งรังมีมาช้านาน ในปัจจุบันความต้องการในการใช้ประโยชน์จากป่ามากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น อีกแง่หนึ่งคือ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาทางวิชาการ การเดินเที่ยวชม ศึกษาธรรมชาติ (สมราน สุดดี, 2552) การตระหนักรู้ และเล็งเห็นถึงคุณค่าจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้ป่าตอบสนองความต้องการได้ยาวนานและตลอดไป

แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานแก่ประชาชนเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีสาระสำคัญ คือการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล คุ้มค่า รู้เท่าทันและยั่งยืน อีกทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีภารกิจหลักในการให้การศึกษาแก่เยาวชน และเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หน้าที่ดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องโดยตรงในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและเผยแพร่การใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ร่วมกับชุมชนบ้านโป่งสลอด ตำบลหนองกะปูล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้พรรณพืชท้องถิ่นของชุมชนจะทำให้มีการใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาอนุรักษ์ และสร้างมูลค่าสมุนไพร อันจะนำมาซึ่งความรัก ห่วงแหน และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจจำแนก พืชสมุนไพรท้องถิ่น ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด

ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจพืชสมุนไพร ในป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด โดยเฉพาะพืชสมุนไพรท้องถิ่น ทำการศึกษาเฉพาะโครงสร้างภายนอกของพืช และจำแนกพืช เก็บตัวอย่างพืช ที่สำรวจพบ ผลดอก และใบ ศึกษาสรรพคุณทางยา และจัดเป็นแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรท้องถิ่นในชุมชนบ้านโป่งสลอด ใช้เวลาในการดำเนินการ 2 ปี ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2552 ถึงเดือน กันยายน 2554

ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวความคิดของการวิจัย

การสำรวจชนิดของพืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่เป็นพืชท้องถิ่น และพืชถิ่นเดียว ในป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด มีอะไรบ้าง ยังคงเหลืออยู่มายน้อยเพียงใด ซึ่งคาดว่าจะมีชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรไม่น้อยกว่า 100 ชนิด และทราบความหลากหลายของพืชสมุนไพร และอาจจะมีส่วนชนิดที่อาจจะสูญพันธุ์ รวมทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่ อันจะนำมาซึ่งการดำรงอยู่ของชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ภายหลังจาก การวิจัยในครั้งนี้เสร็จแล้วจะได้ข้อมูลชนิดพันธุ์พืชต่าง ๆ ที่เป็นพืชท้องถิ่นในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด และทำให้ประชาชน สามารถเข้าใจถึงคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรพรรณพืช และใช้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ การอนุรักษ์พืชท้องถิ่น ก่อให้เกิดมีความรู้สึกรักหวงแหนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

ส่งเสริมให้มีการวิจัย การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และมีโครงการจะส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำงานวิจัย โครงการงานพืชสมุนไพรในท้องถิ่นที่ใกล้สูญพันธุ์มากขึ้น โดยจะเริ่มจากกลุ่มประชาชนในบริเวณใกล้เคียงกับป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด วิทยาเขตโป่งสลอด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และจะขยายกว้างออกไปของผู้ที่ได้มีโอกาสมาศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และผู้ที่ไปเยี่ยมชมแหล่งการเรียนรู้ และศึกษาชนิดพรรณพืชท้องถิ่นในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา มีเนื้อที่ทั้งหมด 470 ไร่ อยู่ในบริเวณวิทยาเขตโป่งสลอด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตำบลหนองกะบู่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เดิมเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่ายางหัก - เขาย่อม (บ้านโป่งสลอด) หมู่ที่ 6 ตำบลหนองกะบู่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปีพุทธศักราช 2538 และได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2539 ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 16 กิโลเมตร ห่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีปัจจุบัน ประมาณ 21 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จดป่าสงวนแห่งชาติ

ทิศตะวันออก จดหมู่ที่ 6 ตำบลหนองกะบู่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ทิศใต้ จดป่าสงวนแห่งชาติ

ทิศตะวันตก จดป่าสงวนแห่งชาติ

ดั้งเดิมเป็นป่าเบญจพรรณ พืชพรรณธรรมชาติที่ขึ้นปกคลุมอยู่บนพื้นที่ภูเขาลาดชันได้แก่ เต็ง รัง แดง มะค่าแต้ มะค่าโมง ประดู่ป่า อ้อยช้าง คางคกเตี๊ยะ มะตูม ไม้รวก จีว กวาวเครือแดง รัก และ มะกอก เป็นต้น พืชพรรณที่ขึ้นปกคลุมพื้นที่ราบเชิงเขา ได้แก่ แฉง มะนาวผี พุดผา พุงแก หนามแท่ง พลองเหมือด ปอบิด และสบู่แดง ปอขี้ตุ่น เป็นต้น ความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 600-1,000 เมตรขึ้นไปพบกำลังเสือโคร่ง เปรี้ยวเลือด ผอยลม ปัญจจันทร์ป่า ฉัตรฤๅษี ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่หายาก ในการขยายพันธุ์สมุนไพรตามภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านและหมอชนเผ่ามี 4 วิธี คือ เพาะเมล็ด แยกหน่อ ปักชำกิ่ง รวมทั้งวิธีการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ (นคร จันต๊ะวงศ์, 2550) สังคมพืชในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นป่าดิบแล้ง ป่าทดแทนที่มีตัวเกลี้ยงเป็นไม้เบิกนำ และสังคมพืช พืชป่ารุ่นสองที่มีสารภีเป็นไม้เด่น ประกอบด้วยพรรณไม้ผลัดใบ มีการเปลี่ยนแปลงของพรรณไม้ตามช่วงฤดูกาล โดยมีจำนวนพรรณไม้ไม่ผลัดใบมากกว่าพรรณไม้ที่ผลัดใบ จึงทำให้เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขียวชอุ่มตลอดทั้งปีส่วนการออกดอกจะทยอยออกดอกในช่วงเดือนพฤศจิกายน และออกดอกมากในเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูแล้ง หลังจากนั้นจะออกผลและผลร่วงลงพื้นดินในต้นฤดูฝน (อรอนงค์ ฉะยบแหลม, 2547)

การสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์พืชสมุนไพรธรรมชาติในพื้นที่ป่า 5 แห่ง ได้แก่ ป่าโขงเจียม ป่าศรีเมืองใหม่ ป่าสิรินธร ป่าน้ำเย็น และป่าโสภณชัน ของจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสุ่มตัวอย่างพื้นที่แปลงศึกษาขนาด 100 x 100 ตารางเมตร 1 แปลง และขนาด 50 x 50 ตารางเมตร 1 แปลงนำพันธุ์พืชศึกษาถึงสรรพคุณและวิธีการใช้ประโยชน์แต่ละชนิด โดยการสัมภาษณ์หมอยาพื้นบ้านควบคู่กับการศึกษาจากเอกสาร พบพืชสมุนไพรจำนวน 256 ชนิด 85 วงศ์ วงศ์ถั่ว (FABACEAE) พบมากที่สุดถึง 36 ชนิด

รองลงมาคือ วงศ์ RUBIACEAE 23 ชนิด และ EUPHORBIACEAE 14 ชนิด (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2540) และการสำรวจสมุนไพรพื้นบ้านดงนาทาม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์ หมอพื้นบ้านเก็บตัวอย่างพืชและตรวจเอกลักษณ์พรรณพืชรวมทั้งทำการเปรียบเทียบตัวอย่างพืชที่พืชวิธภัณฑ์ พืชสิรินธร กรมวิชาการเกษตร และหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช พบพืชสมุนไพร จำนวน 266 ชนิด 83 วงศ์ (วงศ์สฤติย์ ฉั่วกุล, 2552) สำหรับป่าชุมชนดงภู มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าบุงหรือป่าทาม มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เนื่องจากในช่วงฤดูฝน น้ำจะท่วมพื้นที่ เกือบทั้งหมดและได้พัดพาดินตะกอนเข้ามาทับถม เมื่อเข้าฤดูร้อน น้ำในป่าทามจะแห้งเหลือเพียงแหล่งน้ำ ช่งในป่าทามบางจุด เช่น กุด หนอง ส่วนพื้นที่อื่นก็จะมีการปรับสภาพเป็นผืนป่าที่ประกอบไปด้วยพันธุ์ ไม้ขนาดเล็กจำพวกไม้พุ่ม ไม้เลื้อย พืชน้ำ จากการสำรวจพบพันธุ์ไม้ประมาณ 78 ชนิด แบ่งเป็นพืชอาหาร เช่น สายบัว บัวหลวง เป็นต้น พืชใช้สอย เช่น ไม้ป่า เป็นต้น พืชสมุนไพร เช่น เขยตายแม่ยายลากชัก กระโดน เต๋อยไก่ และพบพืชหายาก เช่น หนนุไซย พุดน้ำ และมะลิป่า เป็นต้น (กรมป่าไม้, 2552) การสำรวจสมุนไพรใช้รักษาโรคพื้นบ้านที่ป่าชุมชนบ้านหามแห พบพืชสมุนไพรหลายชนิดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากกว่า 100 ชนิด ซึ่งชาวบ้านจะใช้สมุนไพรเหล่านั้นมาใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บมาช้านาน สมุนไพรที่เกิดในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหามแห พบสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคขึ้นอยู่หนาแน่นนับร้อยชนิดได้แก่ โดไม่รู้ล้ม กระทกรก กากหลง หนามแห้ง เฝิร์นนาคราช มะนาวโท่ ผักไทรโคก เป็นต้น (เกณิกา หะสุวรรณ, 2552)

การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชนโคกหินลาด ได้นำพืชสมุนไพรไปใช้ในการบำบัดรักษาได้ นำพืชสมุนไพรไปใช้ในการบำบัดรักษา บำรุงร่างกายในด้านต่าง ๆ ส่วนของพืชที่นำมาเป็นยาสมุนไพร ได้แก่ ราก หัว เปลือก แก่น ใบ ยอด หน่อ ดอก และผล โดยมีลักษณะการใช้หลายรูปแบบ ได้แก่ การรับประทานร่วมกับอาหาร การต้ม ฝน แช่ อบ อบ ประคบ สูดดม ทา นวด ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของคนในชุมชนหรือหมอจะเป็นผู้บอกและแนะนำการใช้ประโยชน์ (รุ่งทิศา กองสอน, 2550) ภูมิปัญญาของไทยมีมากมาย สามารถพบพืชที่เป็นสมุนไพรมากกว่า 200 ชนิด ในพื้นที่มีการศึกษาทางความหลากหลาย คาดว่าคงรวบรวมได้ไม่ครบ เพราะการระบุชนิดของพืชไม่ใช่เรื่องง่าย พืชบางชนิดโดยเฉพาะพืชสมุนไพร การใช้ประโยชน์ให้ถูกต้อง ไม่ใช่แค่เพียงถูกพืช วิธีการใช้ จำนวนที่ใช้ ปริมาณที่ใช้เป็นสิ่งสำคัญด้วย ภูมิปัญญาของไทยจะมีประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้โดยเฉพาะในวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เพราะฉะนั้นการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้เพื่อไม่ให้พันธุ์พืชที่เราใช้สูญพันธุ์ไป ควรจะทำให้เกิดความรัก ในวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูภายในท้องถิ่น เพื่อให้มีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นต่อไป (ทยา เจนจิตติกุล, 2552) กิจกรรมของมนุษย์ ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง เกิดจากการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นการทำลายป่า นักวิจัยเรื่องถิ่นที่อยู่อาศัยของประเทศไทย ในพื้นที่อำเภอเบตง ซึ่งเป็นรอยต่อชายแดนระหว่าง ประเทศไทยกับมาเลเซีย ทำให้ทราบถึงมูลสถานภาพของพันธุ์ไม้ และภูเขาที่มีลักษณะเป็นเขาหิน ป่าไม้ถูกเผา ทำลาย ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ (กิติเชษฐ์ ศรีดิษฐ์, 2552) พืชพรรณที่ทรงคุณค่าประโยชน์มากมาย ธรรมชาติที่สรรค์สร้างมาประดับไว้บนผืนโลก เป็นสรรพสิ่งที่ผสมผสานกันรวมเป็นความหลากหลายทางชีวภาพที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ คนไทยนำสมุนไพรในป่าใช้ประโยชน์มานาน สืบทอดกันมาเป็น

ภูมิปัญญาโบราณที่ทรงคุณค่าอันแก่นอง (ต.ชาตรี, 2546) ชีวิตชาวไทยมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย พอมีพอกินตามอัตภาพ เหมาะกับการดำรงชีพและสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ ประกอบกับคนไทยมีนิสัยช่างรู้ช่างคิด แสวงหาสิ่งที่ดีและอำนวยความสะดวกทั้งแก่ตนเอง และผู้ใกล้ชิด ประสบการณ์ที่สร้างสมกันมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดวิทยาการ และความรู้มาเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าถ่ายทอดไปสู่สังคม ซึ่งนับเป็นมรดกทางปัญญาที่เกิดจากความเฉลียวฉลาดของคนไทย (วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล พร้อมจิต ศรีลัมพ์ รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล และวิจิต เปานิล, 2540) อย่างไรก็ตามสิ่งที่มนุษย์เราได้คิดค้นขึ้นมา ด้วยการลงทุนมหาศาลกับระยะเวลาที่ต้องสูญเสียไปไม่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทั้งหมด ทำให้ต้องหันกลับมามองวิถีการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีตที่มีการใช้สมุนไพรมารักษาโรคได้ผลดี และการแพทย์สมัยใหม่ยังยอมรับ การนำสมุนไพรไปใช้จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างทอ้งแท้ เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย องค์ความรู้ต่างๆ จำเป็นต้องเรียนรู้ด้านพฤกษศาสตร์ การปลูกและกระจายพันธุ์ การเก็บสมุนไพร วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับยาสมุนไพร และวิธีการใช้ยาสมุนไพร (เพ็ญญา ททรัพย์เจริญ, 2548)

พืชสมุนไพร หมายถึง พืชที่ใช้ทำเป็นยารักษาโรค โดยใช้ส่วนต่างของพืชชนิดเดียวหรือหลายชนิดร่วมกัน พืชสมุนไพรเป็นกลุ่มพืชที่อยู่ในความสนใจ และมีผู้ศึกษาทางด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านมากที่สุด ยารักษาโรคปัจจุบันหลายขนานที่ผลิตเป็นอุตสาหกรรม ได้มาจากการศึกษาวิจัยการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มชนพื้นเมืองตามป่าเขาหรือในชนบท ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่ได้สังเกตว่าพืชใดนำมาใช้บำบัดโรคได้ มีสรรพคุณอย่างไร จากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ และการทดลองแบบพื้นบ้านที่ได้ทั้งข้อดีและข้อผิดพลาด พืชสมุนไพร ที่ใช้ประกอบเป็นยาในท้องถิ่นล้านนา ประกอบขึ้นจากสองส่วนคือ องค์ความรู้ในการใช้พืช และตัวพืชซึ่งได้แก่ ชนิด และส่วนที่ใช้เป็นยา ดังนั้นการใช้ชีวิตของคนในสังคมหรือชุมชนหนึ่ง เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชุมชนนั้น เริ่มจากการกินอยู่วัฒนธรรมของอาหาร แต่ละสังคมก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยมีการใช้ประโยชน์จากพืชที่แตกต่างกัน ในแต่ละภาค อาจจะมีการใช้พืชชนิดเดียวกันนำมาประกอบอาหาร แต่การประกอบอาหารก็มีวิธีการที่แตกต่างกัน (ชุมพล คุณวาลี, 2552) ส่วนของพืชสมุนไพรที่มีการนำมาใช้มากที่สุด คือ เปลือก ร่องลงมาคือ ดอกและผล โดยนำมาตากแห้งแล้วบดเป็นผงหรือใช้ในรูปของสมุนไพรสำเร็จ (วรภากรณ์ ปันณวาลี, 2550) สมุนไพรไทยถูกยกระดับให้เป็นทางเลือกสำหรับการบำบัดรักษาที่มีผลข้างเคียงต่ำ และมีส่วนช่วยชาติ ลดการพึ่งพายาจากต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างเงินสร้างอาชีพและกระจายรายได้ ได้เป็นอย่างดี เช่น สมุนไพรในการป้องกันบำบัดรักษา เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ยาสมุนไพร ธุรกิจความสวยความงาม และธุรกิจอาหารที่มีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ โดยเฉพาะสมุนไพรที่เป็นเกษตรอินทรีย์ โดยในปี 2545 มีสมุนไพรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อยู่ 7 ชนิดได้แก่ ฟ้าทะลายโจร ชุมเห็ดเทศ ขมิ้นชัน เพกา เพชรสังฆาต ยอ หล้าปากกิ้ง และในปี 2546 ได้แจ้งขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มอีก 16 ชนิด ปัจจุบันผลิตภัณฑ์สมุนไพรเจ้าพระยาอภัยภูเบศร มีประมาณ 70 ชนิด (พร้อมจิต ศรีลัมพ์, 2547, หน้า 65-67) การใช้ประโยชน์ในกลุ่มหมอยาพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ใช้รักษาไข้ วิงเวียน ร่องลงมารักษาโรคตับไต

พิกการ และบำรุงดับ บำรุงกำลัง ตามลำดับ ส่วนของพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคมามากที่สุดคือราก ซึ่งในพื้นที่ป่าจังหวัดอุบลราชธานี ยังมีสมุนไพรธรรมชาติคงเหลืออยู่หลายชนิด (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2540) ในปี พ.ศ. 2545 สถาบันการแพทย์แผนไทยได้รับการยกระดับเป็นหน่วยงานระดับกรมและถูกกำหนดให้เปิดกว้างให้ดูแลการแพทย์ทางเลือกอื่นด้วย ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พบภาวะขาดแคลนยา ศ.นพ. อวย เกตุสิงห์ ผู้ริเริ่มการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค และได้ให้ความสำคัญกับการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน ในอดีตมีวิธีดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การใช้สมุนไพรโดยการนำมาต้ม ชง ดองเหล้าและอื่น ๆ สมุนไพรหาได้ง่ายจากป่า แต่การเก็บสมุนไพรในสมัยนั้นเก็บเฉพาะที่จะนำไปใช้ ไม่ทำลายป่า หรือทำลายธรรมชาติ เช่นปัจจุบัน ซึ่งมีสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน มียาตำรับ ยาสามัญประจำบ้าน และยาแผนโบราณที่ขึ้นทะเบียนแล้วกว่า 5,000 ตำรับ สถาบันการแพทย์แผนไทยได้คัดเลือกตำรับยาไทย 36 ตำรับ การศึกษาข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทย 2541 พบว่าประชาชนในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่รู้จักสมุนไพร และยาไทย ร้อยละ 57.7 ใช้ยาสมุนไพรร้อยละ 31.6 และใช้ยาสมุนไพรรักษาอาการป่วยเบื้องต้นเป็นประจำร้อยละ 83.7 ปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจสมุนไพรมากขึ้น จากตัวเลขของกรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ พบว่าในปี 2539 มีการนำเข้าสมุนไพร คิดเป็นมูลค่า 316,882,878 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 54.17 สมุนไพรและเครื่องเทศที่นำเข้ามาส่วนใหญ่ได้แก่ พริกแห้ง เมล็ดทานตะวัน เมล็ดผักชี และชะเอม ส่วนการส่งออกในปี 2539 มีมูลค่าการส่งออกถึง 2.35 เท่า แต่ปัจจุบันประชาชนชาวโลกได้หันมาสนใจผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรมากขึ้น การดูแลสุขภาพผู้ป่วยมะเร็งด้วยสมุนไพรและผักพื้นบ้าน ให้ผู้ป่วยมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกัน และชะลอการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง และสมุนไพรกับผักพื้นบ้านนั้น จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษาด้วยวิธีต่างๆ ที่ผู้ป่วยมะเร็งได้รับ ซึ่งมีสมุนไพรหลายชนิดที่สามารถลดอาการข้างเคียงของผู้ป่วยมะเร็งได้ ที่สำคัญสมุนไพรและผักพื้นบ้านของไทยหลายชนิดให้ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่ดี จึงเหมาะที่จะนำมาดูแลสุขภาพในรูปแบบของอาหาร ผู้ป่วยมะเร็งควรรับประทานพื้นบ้าน เช่น ผักที่มีแคลเซียมสูงได้แก่ ใบชะพลู ใบยอ ผักกะเฉด ยอดแค มะเขือพวง กระถิน ตำลึง เป็นต้น ผักที่มีเบต้าแคโรทีนสูง ได้แก่ ใบย่านาง ตำลึง ผักแว่น ชะเอม เป็นต้น ผักที่มีธาตุเหล็กสูงได้แก่ ขมิ้นขาว ผักแว่น ใบแมงลัก ใบกะเพรา กระถิน ชะพลู ขี้เหล็ก เป็นต้น ผักที่มีวิตามินซีสูงได้แก่ มะระขี้นก ผักหวาน เป็นต้น (สุนีย์ จันทร์สกา, 2552)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

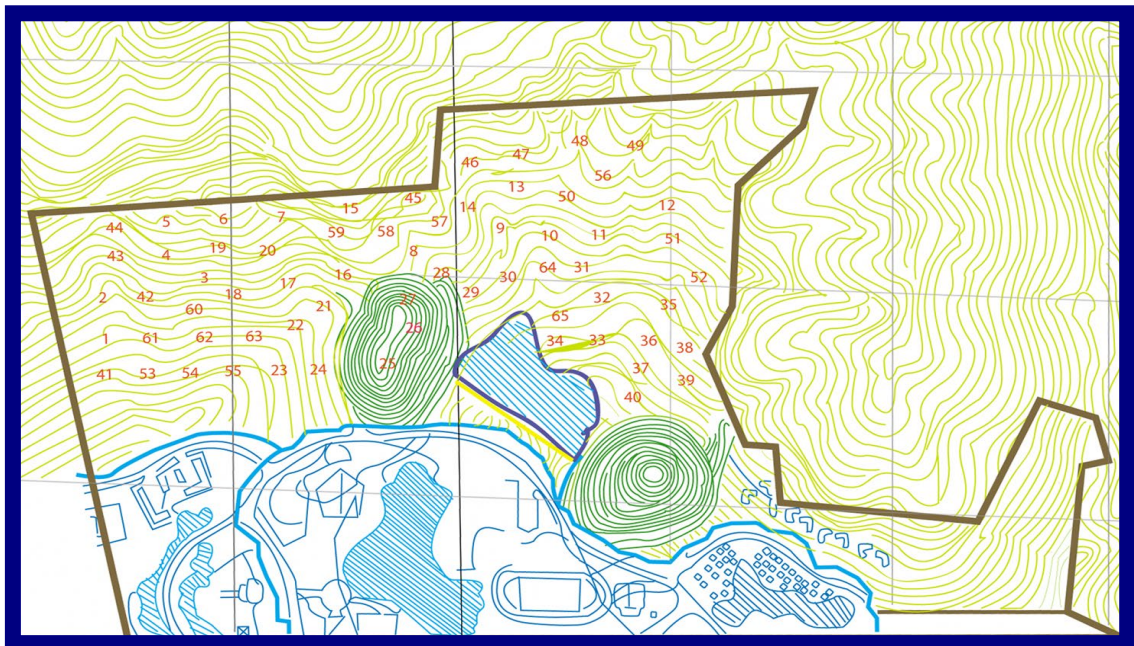
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ตลับเมตร เชือกฟาง ป้ายแปลงศึกษา กล้องถ่ายรูป แผ่นป้ายติดพื้นธูปไม้ ถุงพลาสติกใส่พรรณไม้ กรรไกรตัดกิ่ง มีด แผงอัดตัวอย่างพรรณไม้ สมุดจดบันทึก และดินสอ หรือปากกา กระดาษหนังสือพิมพ์ สำหรับอัดตัวอย่างพรรณไม้ กระดาษลูกฟูก ตู้อบลมร้อน กระดาษแข็ง ด้าย เข็มและกาว หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวกับพรรณไม้

การดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ทำในพื้นที่ป่าชุมชนโป่งสลอด วิทยาเขตโป่งสลอด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นการสำรวจเพื่อศึกษาพรรณพืชสมุนไพรท้องถิ่นประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ การสำรวจและเก็บรวบรวมพรรณพืชท้องถิ่น โดยทำการตรวจเอกสาร ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสำรวจพรรณพืชในภูมิภาคตะวันตกและจังหวัดใกล้เคียง ข้อมูลพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมพืชสมุนไพรท้องถิ่น ได้ทำการกำหนดแปลงตัวอย่างขนาด 40x40 เมตร จำนวน 65 แปลง แต่ละแปลงแบ่งเป็นแปลงย่อย มีขนาด 2x2 เมตร เพื่อใช้ในการเก็บตัวอย่าง และรวบรวมพร้อมบันทึกภาพของพรรณพืชสมุนไพรในภาคสนาม

ภาพที่ 2 แผนที่แปลงตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจพืชสมุนไพร

โดยมีแกนนำจากชาวบ้านเป็นผู้พาสำรวจ จดบันทึกรายชื่อชนิดพืชที่พบและลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เก็บตัวอย่างพันธุ์พืชโดยจะต้องเก็บทั้งดอก ใบ ผล กิ่ง และเมล็ด และเขียนหมายเลขตามลำดับก่อนหลัง ลงในแบบฟอร์มบันทึก สอบถามข้อมูลพรรณพืชจากผู้รู้ในชุมชนศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารหนังสือคู่มือพรรณไม้ รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ จำแนกพืชสมุนไพรท้องถิ่น

ขั้นตอนที่สอง การจัดทำพรรณไม้แห้ง นำตัวอย่างพันธุ์ไม้ที่เก็บรวบรวมได้มาตัดแต่ง ให้มีขนาดพอดีกับแผงอัดตัวอย่างพรรณไม้ แล้วมาวางบนกระดาษหนังสือพิมพ์ ให้เห็นการเรียงตัวของใบทั้งด้านบนและด้านล่าง ปิดทับด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง เขียนข้อมูลลงในแผ่นบันทึกข้อมูลติดไว้กับตัวอย่างพันธุ์พืชแต่ละชนิด อัดตัวอย่างพันธุ์ไม้ให้หนาพอสมควรโดยใช้กระดาษลูกฟูกคั่น ปิดด้านบนและด้านล่าง นำแผงอัดมาวางทั้งด้านบนและด้านล่าง ผูกเชือกให้แน่น นำไปอบที่อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียสจนตัวอย่างพันธุ์พืชแห้งประมาณ 3-5 วัน ใช้เพื่อส่งจำแนกและวิเคราะห์ตรวจสอบชื่อพืชกับหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ขั้นตอนที่สาม การสำรวจชนิดพันธุ์ไม้และวิเคราะห์สังคมพืช วิธีการศึกษาดังนี้

ความถี่ของพันธุ์ไม้ (Frequency) ค่าความถี่นี้แสดงถึงการกระจายของพรรณไม้แต่ละชนิดในป่าว่ามีการกระจายสม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง หรือไม่อย่างไร (สุภาพร พงศ์ธรพฤษ, 2550)

$$\text{ความถี่ (\%)} = \frac{\text{จำนวนแปลงควอดเรทที่มีพืชชนิดนั้นปรากฏอยู่}}{\text{จำนวนแปลงควอดเรททั้งหมด}} \times 100$$

$$\text{ความถี่สัมพัทธ์ (\%)} = \frac{\text{ค่าความถี่ของพืชชนิดนั้น}}{\text{ผลรวมของค่าความถี่ของพืชทุกชนิด}} \times 100$$

ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้ (Density) ค่าความหนาแน่นนี้จะบอกให้ทราบถึงจำนวนต้นไม้มทั้งหมด

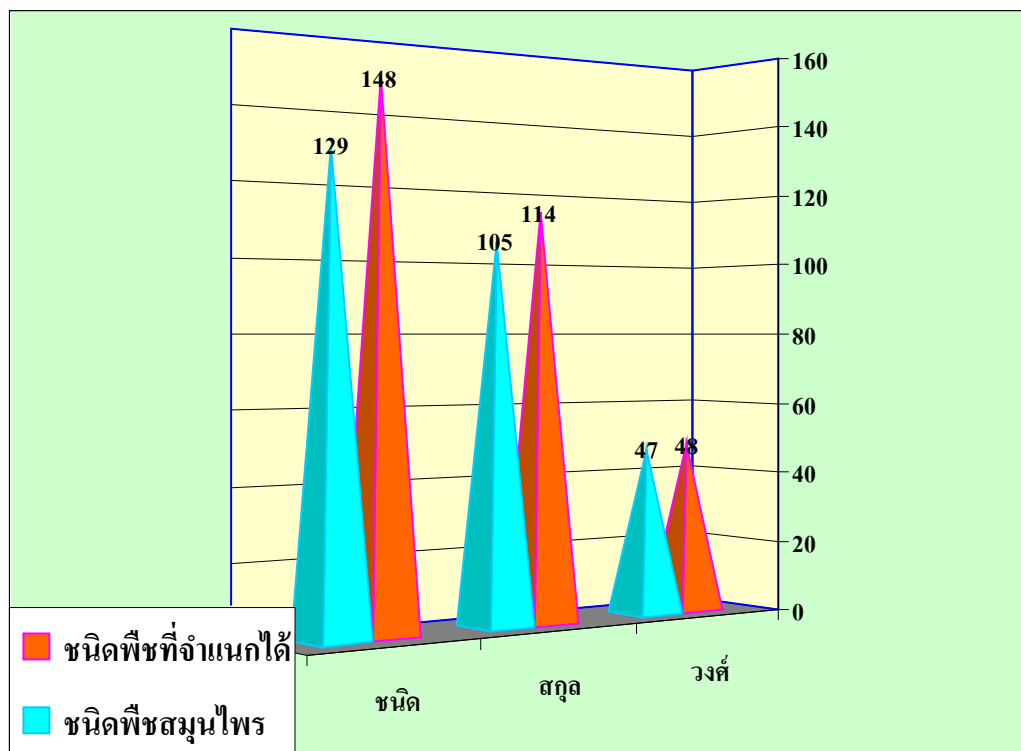
$$\text{ความหนาแน่น (ต้น/แปลง)} = \frac{\text{จำนวนต้นของพืชชนิดนั้นทั้งหมด}}{\text{จำนวนแปลงควอดเรทที่ศึกษา}}$$

$$\text{ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (\%)} = \frac{\text{จำนวนต้นของพืชชนิดนั้นทั้งหมด}}{\text{จำนวนต้นของพืชทุกชนิดรวมกัน}} \times 100$$

ขั้นตอนที่สุดท้าย การจัดเป็นแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรในท้องถิ่น ตลอดทั้งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเผยแพร่การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับพืชสมุนไพรท้องถิ่นในป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด จัดทำหนังสือพืชสมุนไพรท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ต่อไป

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนโป่งสลอดจังหวัดเพชรบุรี พบว่า พื้นที่ป่าแห่งนี้มีความหลากหลายทางด้านชีวภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มพืชสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนใช้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ผลการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตัวอย่างพรรณพืชทั้งสิ้น 223 หมายเลข จำแนกเป็นพันธุ์พืชได้จำนวน 148 ชนิดใน 114 สกุล และ 48 วงศ์ เป็นพืชสมุนไพร 129 ชนิด 105 สกุล 47 วงศ์ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 จำนวนวงศ์ สกุล และชนิดของพืชสมุนไพรและชนิดพืชที่จำแนกได้ที่พบในพื้นที่ศึกษา

พืชสมุนไพรพบมากชนิดที่สุดคือ วงศ์ถั่ว FABACEAE (LEGUMINOSAE) ซึ่งมี 3 วงศ์ย่อย ได้แก่ วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE เช่น ชุมเห็ดไทย วงศ์ย่อย MIMOSOIDEAE เช่น ไมยราบ วงศ์ย่อย PAPILIONIDEAE เช่น ฝั่เสื่อ มะกั้ล่าตาคหนู หญ้าเกล็ดหอย รองลงมาได้แก่ EUPHORBIACEAE เช่น ขางอำไพ น้ำมันราชสีห์ ส่วนพืชสมุนไพรที่พบเป็นจำนวนมากได้แก่ วงศ์ ZINGIBERACEAE เช่น เปราะป่า (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 วงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อพื้นเมืองของพืชสมุนไพร ที่ได้สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลด

ลำดับที่	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง
1	ACANTHACEAE	<i>Justicia diffusa</i> Willd.	กระดุกไก่อ้อย
		<i>Ruellia tuberosa</i> L.	ต้อยติ่ง
2	AIZOACEAE	<i>Trianthema portulacastrum</i> L.	ผักขมหิน
		<i>Glinus oppositifollus</i> A. DC.	ผักขวง
3	AMARANTHACA	<i>Gomphrena celosioides</i> Mart.	บานไม่รู้โรยป่า
		<i>Amaranthus viridis</i> L.	ผักขมหัด
		<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) DC.	ผักเป็ดไทย
		<i>Achyranthes aspera</i> L.	พันรูงูขาว
4	AMARYLLIDACEAE	<i>Crinum asiaticum</i> L.	พลับพลึงขาว
5	ARACEAE	<i>Pseudodr acontium</i>	บุกเขา
		<i>Amorphllus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson	บุกใหญ่
		<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	อุตพิต
6	ARISTOLOCHIACEAE	<i>Aristolochia pothieri</i> Pierre ex Lec.	กระเช้าถุงทอง
		<i>Aristolochia arenicola</i> Hance	ก้อมก้อยลวดขอนแก่น
7	ASCLEPLADACEAE	<i>Telosma minar</i> Craib	ขจร
		<i>Tylophora indica</i> Merr.	คันทูลี
		<i>Oxystlma exculentum</i> (L.) R.Br.	จุมูกปลาหลด
		<i>Myriopteron extensum</i> (Wight) K.Schum.	ชะเอม
		<i>Hoya kerrii</i> Craib	ค้าง
		<i>Streptocaulon juvenas</i> (Lour.) Merr.	เถาประสงค์
		<i>Sarcostemma brunonianum</i> Wight & Arn.	เถาวัลย์ด้วน
		<i>Atherolepis peirrei</i> Cost. Var. <i>glabra</i> kerr.	อบเชยเถา
8	ASTERACEAE	<i>Eclipta prostrata</i> L.	กะเม็งตัวเมีย
		<i>Tridax procumbens</i> L.	ตีนตุ๊กแก
		<i>Acmella olerace</i> L.	ผักคราดหัวแหวน
		<i>Ageratum conyzoides</i> L.	สาบแร้งสาบกา
		<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.M.King & H.Rob.	สาบเสือ
		<i>Hyptis suaveolens</i> (L.) Poit	แมงลักคา
		<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.	หมอน้อย

ตารางที่ 1 วงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อพื้นเมืองของพืชสมุนไพร ที่ได้สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ลำดับที่	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง
9	BALANOPHORACEAE	<i>Balanophora fungosa</i>	ขนนดิน
10	BORAGINACEAE	<i>Heliotropium indicum</i> L.	หญ้าางวงช้าง
		<i>Paederia pilifer</i> Hook. f.	หญ้าตดหมา
		<i>Heliotropium indicum</i> L.	หญ้าหูกวาง
11	CAPPARACEAE	<i>Cleome viscosa</i> L.	ผักเสี้ยนผี
12	CARYOPHYLLACEAE	<i>Polycarpaea corymbosa</i> (L.) Lam.	สร้อยทองทราย
13	COLCHICACEAE	<i>Gloriosa superba</i> L.	ดองดึง
14	COMMELINACEAE	<i>Murdannia nudiflora</i> Brenan	กินกุ่มน้อย
		<i>Commelina diffusa</i> Burm. f.	ผักปลาบขอบใบเรียวยาว
		<i>Commelina benghalensis</i> L.	ผักปลาบใบกว้าง
		<i>Cyanotis axillaris</i>	ผักปลาบนา
15	CONVOLVULACEAE	<i>Ipomoea pes-tigridis</i> L.	ขยุ่มตีนหมา
		<i>Ipomoea obscura</i> (L.) Ker-Gawl.	โตนงระ
		<i>Evolvulus alsinoides</i> L. var. <i>alsinoides</i>	ใบต่อก้าน
		<i>Ipomoea nil</i> (L.) Roth	ว่านผักบุง
		<i>Ipomoea maxima</i> Don	สะอึก
		<i>Argyreia osyrensis</i> (Roth) Choisy.	หุน
16	CUCURBIATACEAE	<i>Diplocyclos palmatus</i> (L.) C. Jeffrey	ขี้กาลาย
		<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt.	ตำลึง
		<i>Momordica charantia</i> L.	มะระขี้นก
17	CYPERACEAE	<i>Carex stramentitia</i> Boott ex Boeck	หญ้าคุมบาง
18	DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	กลอยข้าวเหนียว
		<i>Dioscorea alata</i> L.	มันเสา
19	EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus virgatus</i> G. Forst.	ขางอำไพ
		<i>Acalypha indica</i> L.	ตำแยแมว
		<i>Euphorbia hirta</i> L.	น้ำนมราชสีห์
		<i>Euphorbia microphylla</i> Heyne ex Roth	น้ำนมราชสีห์ใบเล็ก
		<i>Euphorbia thymifolia</i> L.	น้ำนมราชสีห์เล็ก
		<i>Sauropus hirsutus</i> Beille	ผักหวานนก
		<i>Phyllanthus urinaria</i> L.	ลูกใต้ใบ

ตารางที่ 1 วงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อพื้นเมืองของพืชสมุนไพร ที่ได้สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ลำดับที่	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง
20	FABACEAE	<i>Dunbaria puncta</i> (Wigh et Arn.) Benth.	ขี้หนอนป่า
		<i>Indigofera hirsuta</i> L.	ครามขน
		<i>Senna tora</i> L.	ชุมเห็ดไทย
		<i>Senna occidentalis</i> (L.) Link.	ชุมเห็ดเล็ก
		<i>Dolichos lablab</i> L.	ถั่วแปบ
		<i>Alysicarpus vaginalis</i> (L.) DC.	ถั่วลิสณา
		<i>Cajanus scarabaeoides</i> L.	เถาขี้หนอน
		<i>Christia obcordata</i> (Poir) Bakh. F.	ฝี่เสื่อ
		<i>Mimosa pudca</i> L. var. <i>hiapida</i> Bren.	ไมยราบ
		<i>Abrus precatorius</i> L.	มะกัลดำตาหนู
		<i>Aeschynomene americana</i> L.	โสนขน
		<i>Chamaecrista mimosoides</i> (L.) Greene	โสนน้อย
		<i>Desmodium triflorum</i> (L.) DC.	หญ้าเกล็ดหอย
		<i>Urariopsis agopodioides</i> (L.)	หญ้าหางอัน
		<i>Mucuna pruriens</i> (L.) DC.	หมามุ่ย
		<i>Crotalaria pallid</i> Aiton	หิงเม่น
		<i>Uraria acaulis</i> Schindl.	หางกระรอก
<i>Erlosema chinense</i> Vogel	แห้วประตู		
21	HYOXIDACEAE	<i>Molineria latifolia</i> Herb.ex Kurz	ว่านสากเหล็ก
22	MARSILEACEAE	<i>Marsilea crenata</i> C. Presl	ผักแว่น
23	MENISPERMACEAE	<i>Tinospora baenzigeri</i> Forman.	ชิงช้าชาลี
		<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Dieis	เถาย่านาง
24	MOLLUGINACEAE	<i>Mollugo pentaphylla</i> L.	หญ้าไข่เหา
25	NYCTAGINACEAE	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	ผักเบี้ยหิน
26	ONAGRACEAE	<i>Ludwigia hyssopifolia</i> (G. don) Exell.	เทียนนา
		<i>Ludwigia adscendens</i> (L.) Hara	แพงพวยน้ำ
		<i>Ludwigia actovalvis</i> (Jacq.) Raven	หญ้ารักนา
27	ORCHIDACEAE	<i>Eulophia andamanensis</i> Rchb.f.	ช้างผสมโขลง/หมูกิ่ง
		<i>Eulophia graminea</i> Lindl.	ช้างผสมโขลง/ว่านเขาควายใหญ่
		<i>Geodorum attenuatum</i> Griff.	ว่านจุงนาง
		<i>Habenaria lindleyana</i> Steud.	นางอ้วนน้อย

28	OXALIDACEAE	<i>Biophytum sensitivum</i> (L.) DC.	กระเทียมขอบ
		<i>Biophytum Petesianum</i> Klotzsch	ที่ขยอด

ตารางที่ 1 วงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อพื้นเมืองของพืชสมุนไพร ที่ได้สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ลำดับที่	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง
29	PASSIFLORACEAE	<i>Passiflora foetida</i> L.	กะทกรก
30	PIPERACEAE	<i>Peperomia pellucida</i> (L.) Humb.,Bonpl.&Kunth.	ผักกระสัง
31	POLYGOLACEAE	<i>Polygala trilora</i> L.	หญ้าปักไก่ดำ
32	PORTULACAEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.	ผักเบี้ยใหญ่
33	RANUNCULACEAE	<i>Naravelia laurifolia</i> Wall. ex Hook.f. & Thomson	กวางตุ๊ก
34	RUBIACEAE	<i>Borreria articularis</i> (L.f.) F.N. Williams	กระดุม
		<i>Paederia linearis</i> Hook. f.	ตดหมูตดหมา
		<i>Hedyotis ovatifolia</i> Cav.	ผักค้ำคาว
		<i>Borreria laevicaulis</i> (Miq.) Ridl.	หญ้าลูกข้าว
		<i>Hedyotis diffusa</i> Willd.	โหมแจ้วนา
35	SAPINDACEAE	<i>Cardiospermum halicacabum</i> L.	โคกกระออม
36	SCHIZAEACEAE	<i>Lygodium flexuosum</i> (L.) Sw.	หญ้าลิเกา
37	SCROPHULARIACEAE	<i>Scoparia dulcis</i> L.	กรตน้ำ
		<i>Adenosma indiana</i> (Lour.) Merr.	กระต่ายจาม
		<i>Torenia founieri</i> Lind. ex Fourn.	แววมยุรา
		<i>Lindernia crustacean</i> (L.) F. & M. var. <i>crustacea</i>	หญ้ากาบหอยตัวเมีย
		<i>Lindernia pusilla</i> (Willd) Bold	หญ้ากาบหอยเล็ก
		<i>Lindernia anagallis</i> Pennell	หนวดปลาตุ๊ก
38	SMILACACEAE	<i>Smilax ovalifolia</i> Roxb.	เขื่อง
39	SOLANACEAE	<i>Physalis minima</i> L.	โทงเทง
		<i>Solanum trilobatum</i> L.	มะแว้งเครือ
		<i>Solanum nigrum</i> L.	มะแว้งนก
40	SPHENOCLEACEAE	<i>Sphenoclea zeylanica</i> Gaertn.	ผักปอดนา
41	STEMONACEAE	<i>Stermona tuberosa</i> Lour.	หนอนตายหยาก
42	STERCULIACEAE	<i>Melochia corchorifolia</i> L.	เส็งเล็ก
43	TILIACEAE	<i>Corchorus aestuans</i> L.	กระเจานา
44	VERBENACEAE	<i>Stachytarpheta indica</i> Vahl	พันธุเขียว

ตารางที่ 1 วงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อพื้นเมืองของพืชสมุนไพร ที่ได้สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ลำดับที่	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง
45	VITACEAE	<i>Cayratia trifolia</i> (L.) Domin	เถาคันขาว
		<i>Ampelocissus martini</i> Planch.	ส้มกุ้ง
46	ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma aeruginosa</i> Roxb.	กระเจียวแดง/
		<i>Curcumsessilis</i> Gae.	ว่านมหาเมฆ
		<i>Globba leueantha</i>	ข่าลิงดอกขาว
		<i>Globba obscura</i>	ข่าลิง
		<i>Kaempferia marginata</i> Carey	ว่านกระแจจันทน์
		<i>Kaempferia pulchra</i> (Ridl.) Ridl.	ว่านนกคุ้มตง
		<i>Kaempferia galangal</i> L.	ว่านเปราะ
47	ZYGOPHYLL	<i>Kaempferia roscoeana</i> Wall.	ว่านเปราะป่า/ เปราะป่าดอกขาว
		<i>Tribulus terrestris</i> L.	โคกกระสุน

สรรพคุณทางยา จากการศึกษพบว่าสมุนไพรที่พบ แต่ละชนิดมีสรรพคุณทางด้านสมุนไพรแตกต่างกัน (ตารางที่ 2) สามารถจำแนกสมุนไพรตามฤทธิ์ที่สมุนไพรมีผลต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ 9 หมวด ตาม รุ่งรัตน์ เหลืองนทีเทพ (2550) ดังนี้ หมวดที่ 4 พืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคเกี่ยวกับผิวหนังพบมากที่สุด 32 ชนิด เช่น กระดุกไก่อ้น้อย ตำลึง กินกุ่มน้อย จมูกปลาหลด ชิงช้าชาลี ร่องลงมาคือ หมวดที่ 1 ใช้รักษาโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารมี 26 ชนิด เช่น กระเจียวแดง กระดุม กระเม็ง ขจร ขี้หนอนป่า ชุมเห็ดไทย ผักค้ำควา หมวดที่ 5 ใช้แก้ไข้มี 23 ชนิด เช่น กระเจานา กวางตุ้ง ขี้กาตาย เถ่าย่านาง ใบตอก้าน ไผ่ยราบ หญ้าเกล็ดหอย หญ้าวงช้าง หมอน้อย หมวดที่ 2 ใช้รักษาโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ มี 17 ชนิด เช่น คันจูลี โศกกระออม ชะเอม น้ำนมราชสีห์ มะแว้งเครือ หมวดที่ 3 ใช้รักษาโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์มี 12 ชนิด เช่น กระเทียมอบ โศกกระสุน ผีเสื้อ หุน หมวดที่ 9 อื่นๆ มี 12 ชนิด เช่น ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ รักษาเบาหวาน แก้มลาเรีย เช่น กรตน้ำ กระเช้าทอง กระทกรก ขี้มดินหมา ช้างผสมโหลง บานไม่รู้โรยป่า ผักหวานนก หญ้าลูกข้าว หมวดที่ 8 ใช้รักษาอาการอักเสบ จากการติดเชื้อมี 4 ชนิด ได้แก่ ขางอำไพ ตดหมูตดหมา ผักปลาใบกว้าง หนวดปลาตุ๊ก และ หมวดที่ 7 ใช้รักษาอาการแก้ปวดมี 3 ชนิด ได้แก่ ตินตุ๊กแก ผักเสี้ยนผี พลับพลึงขาว จะเห็นได้ว่าพืชสมุนไพรเหล่านี้ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริมการใช้และสร้างมูลค่าเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
กรดน้ำ	<i>Scoparia dulcis</i> L.	ใบแก้ไอ โรคติดเชื้อทางเดินอาหาร
กระเจานา	<i>Corchorus aestuans</i> L.	เมล็ด แก้ไข้ แก้ปวดอักเสบ ใบ แก้บิด แก้ไข้ แก้ไอ แก้ปวดท้อง
กระเจียวแดง	<i>Curcuma aeruginosa</i> Roxb.	เหง้าอ่อน ต้มน้ำดื่ม ขับลม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
กระเช้าทอง	<i>Aristolochia pothieri</i> Pierre ex Lec.	หัวใต้ดิน ผานต้มน้ำดื่มเป็นยาอายุวัฒนะ
กระดุม	<i>Borreria articularis</i> (L.f.) F.N. Williams.	ใบ แก้ริดสีดวงทวาร รากแก้ปวดฟัน
กระตักไถ่น้อย	<i>Justicia diffusa</i> Willd.	ใบ สมานแผล รักษาฝีเนื้องอก ทั้งต้น แก้ไข้
กระต่ายจาม	<i>Adenosma indiana</i> (Lour.) Merr.	ทั้งต้น ต้มน้ำ แก้วิงเวียนศีรษะ
กระต่ายยอบ	<i>Biophytum sensitivum</i> (L.) DC.	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ขับปัสสาวะ อาการปัสสาวะเป็นเลือด และปวด
กลอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. hispida	หัวใต้ดิน แก้เถาตาน หุงเป็นน้ำมัน ใส่แผลกัดหนอง
กวาดูถูก	<i>Naravelia laurifolia</i> Wall. Ex Hook.f. & Thomson	ราก แก้ไข้ เถา ขับพยาธิ แก้ประดง ใบ แก้คัน
กุ่มก้อยตลอดจน	<i>Aristolochia arenicola</i> Hance	ทั้งต้นต้มน้ำดื่มแก้ร้อนใน
กะทกรก	<i>Pasiflora foetida</i> L.	ใบสด พอกแผล รักษาโรคหิด ราก ต้มน้ำดื่มแก้เบาหวาน
กะเม็ง	<i>Eclipta prostrate</i> L.	ใบ ย้อมผมดำ พอกแผล น้ำคั้นผสมน้ำมัน มะพร้าวใช้ปลูกผม
กินกุ้งน้อย	<i>Murdannia nudiflora</i> (L.) Brenan.	ทั้งต้น ต้มน้ำในน้ำมันรักษาโรคเรื้อน

		ใบพอกบาดแผล แก้ปวด
ขจร	<i>Telosma minor</i> Craib	ดอก บำรุงตับปอด ราก ถอนพิษยาเบื่อ

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
ขนุนดิน	<i>Balanophora fungosa</i>	ตากแห้ง ฝนกับน้ำฝนบนผลจะมีหม้อ กินแก้หุน้ำหนัก ผลเน่าเร็วจริง
ขยุมตีนหมา	<i>Ipomoea pes-tigridis</i> L.	ทั้งต้นระงับพิษสุนัขบ้า ราก แก้ไอเป็นเลือด
ขางอำเภอ	<i>Phyllanthus virgatus</i> G. Forst.	ราก ใบพอกฝีที่ต่อมน้ำนมในสตรี ทั้งต้นต้มน้ำดื่มแก้ไข้
ข่าลิงดอกขาว	<i>Globba leucantha</i>	แห้งนำมาเป็นส่วนผสมในการทำแบ่งเหล้า รากแก้พิษฝี
ข่าลิง	<i>Globba obscura</i>	แก้ไข้
ขี้กาลาย	<i>Diplocyclos palmatus</i> (L.) C. Jeffrey	แห้งใช้เป็นยาบำรุง
ขี้หนอนป่า	<i>Dunbaria puncta</i> (Wigh et Arn.) Benth	ทั้งต้น ผสมแห้งขมมันชัน หรือขมมันอ้อย แก้โรคกระเพาะอาหาร
เขื่อง	<i>Smilax ovalifolia</i> Roxb.	แห้งเป็นยาบำรุง
ครามขน	<i>Indigofera hirsute</i> L.	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย ช่วยย่อย
คันจู้ถี้	<i>Tylophora indica</i> Merr.	ทั้งต้น แก้หอบ บำรุงหัวใจ แก้ไอ
โคกกระสุน	<i>Tribulus terrestris</i> L.	ทั้งต้น ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว ขับระดูขาว
โคกกระออม	<i>Cardiospermum halicacabum</i> L.	ทั้งต้นแก้โรคไขข้ออักเสบ รากขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ ยาระบาย ใบ ขับระดู
จุมกปลาหลด	<i>Oxystelma esculentum</i> R.Br	ทั้งต้นทำยากลัวคอ ยางรักษาบาดแผล รากแก้ดีซ่าน
ชะเอม	<i>Myriopteron exiensum</i> (Wight) K. Schum.	เถา แก้เจ็บคอ รากสด ต้มน้ำดื่ม แก้ปวดเอว บำรุงธาตุ
ช้างผสมโคลง/หมูกิ่ง	<i>Eulophia andamanensis</i> Rchb.f.	ลำลูกกล้วย นำมาบดเป็นผงใส่น้ำดื่ม

		จะทำให้เกิดอาการทางเพศ
ช้างผสมโคลง/ว่ำนเขาควายใหญ่	<i>Eulophia graminea</i> Lindl.	กินล่ำลูกกล้วย จิตใจจะรู้สึกฮึกเหิม

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
ชิงช้าชาลี	<i>Tinospora baenzigeri</i> Forman.	เถา แก้วพิษฝีดาษ แก้วมะเร็ง แก้วพิษอักเสบ
ชุมเห็ดไทย	<i>Senna tora</i> L.	ใบและเมล็ด ยาถ่าย แก้วไอ แก้วโรคผิวหนัง
ชุมเห็ดเล็ก	<i>Senna occidentalis</i> (L.) Link	ราก รักษาแผลในหู รักษาโรมาเนด ใบ แก้วปวดศีรษะ ปวดฟัน แก้วไข้
ดองดึง	<i>Gloriosa superba</i> L.	หัว แก้วโรคเรื้อน แก้วกามโรค कुดทะรวด แก้วพิษแมลงสัตว์กัดต่อย
ด่าง	<i>Hoya kerrii</i> Craib	ต้นและใบ ต้มน้ำดื่มแก้เบาหวาน น้ำยางขาว ใช้ทาแผลสด สมานแผล
ตดหมูตดหมา	<i>Paederia linearis</i> Hook. f.	เถา แก้วซาง ธาตุพิการ แก้วไข้ ใบ แก้วโรมาเนด บำรุงกำลัง
ต้อยติ่ง	<i>Ruellia tuberosa</i> L.	ราก ทำให้อาเจียน
ตำแยแมว	<i>Acalypha indica</i> L.	ทั้งต้น ราก เป็นยาถ่าย ใบ ขับเสมหะ ถ่ายพยาธิ
ตำลึง	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt.	ใบสด แก้วโรคเริม และงูสวัด แก้วพิษแมลงสัตว์กัดต่อย
ตีนตุ๊กแก	<i>Tridax procumbens</i> L.	ใบ ตำพอกแก้วปวด แก้วอักเสบตามข้อ
โตนงา	<i>Ipomoea obscura</i> (L.) Ker-Gawl.	ทั้งต้น ทำยาพอกแผลฝี แก้วตาแดง ใบ ประุงยาทาแก้แผลในปาก
ถั่วแปบ	<i>Dolichos lablab</i> L.	เมล็ด บำรุงกำลัง แก้วอ่อนเพลีย แก้วลม
ถั่วลิสงนา	<i>Alysicarpus vaginalis</i> (L.) DC.	รากแก้วไอ
เถาขี้หนอน	<i>Cajanus scarabaeoides</i> (L.) Du Petit-Thouars var. <i>scarabaeoides</i>	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้วน้ำ
เถาคันขาว	<i>Cayratia trifolia</i> (L.) Domin	รากและใบ แก้วไข้

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
เถาประสงค์	<i>Streptocaulon juvenas</i> (Lour.) Merr.	ราก แก้ไข้ แก้บิด และแก้ปวดท้อง
เถาย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	ราก แก้พิษเบื่อ แก้ไข้ ใบและเถาแก้ฝีดาษ แก้ไข้ตัวร้อน ถอนพิษผิดสำแดง
เถาวัลย์ด้วน	<i>Sarcostemma brunonianum</i> Wight & Arn.	ราก บำรุงกำลัง บำรุงตับ ปอดและหัวใจ ลำต้น ขับน้ำเหลืองเสีย
ทึบยอด	<i>Biophytum petersianum</i> Klotzsch	ทั้งต้นต้มน้ำดื่ม บำรุงโลหิต
เทียนนา	<i>Ludwigia hrossopifolia</i> (G.Don) Exell.	ทั้งต้นแก้บิด อหิวาตกโรค ลำไส้เล็ก อักเสบ ทำยาพอกตุ่มหนองให้สุก
โทงเทง	<i>Physalis minima</i> L.	ทั้งต้น แก้วร้อนใน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ทั้งต้น ต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย
นางอ้วนน้อย	<i>Habenaria lindleyana</i> Steud.	แก้ไข้
น้านมราชสีห์	<i>Euphorbia hirta</i> L.	น้ำต้มรากทำให้อาเจียน ขับน้านม น้ำยางใช้กัดหูด ห้ามเลือด
น้านมราชสีห์ใบเล็ก	<i>Euphorbia microphylla</i> Heyne ex Roth	ทั้งต้น เป็นส่วนผสมในการปรุงยา สำหรับสตรี เพื่อช่วยในการขับน้านม
น้านมราชสีห์เล็ก	<i>Euphorbia thymifolia</i> L.	ทั้งต้น ขับปัสสาวะ ยาระบาย ขับพยาธิ แก้ปวดท้อง ทำยาพอกแก้โรคผิวหนัง
บานไม่รู้โรยป่า	<i>Gomphrena celosioides</i> Mart.	ทั้งต้นผสมเถาเขียววู สะเดาดิน ลูกใต้ใบ และไมยราบเครือต้มน้ำดื่มแก้เบาหวาน
บุกเขา	<i>Pesudodracontium kerrii</i> Gagnep.	หัวใต้ดิน ใช้กัดเสมหะ แก้เลือดจับเป็นก้อน หรือหุงกับน้ำมันสำหรับใส่บาดแผล

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์ไม้	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
บุกคางคก	<i>Amorphophallus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson	หัวขับเสมหะ กัดเถาดานและเลือดก้อน หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดผ้า กัดหนอง
ใบต้อก้าน	<i>Evolvulus alsinoides</i> L.var. <i>alsinoides</i>	ทั้งต้นใบสูกแก้โรคหลอดลมอักเสบ
ผักกระสัง	<i>Peperomia pellucida</i> (L.) Humb., Bonpl. & Kunth	ทั้งต้น แก้พิษฝี แขน้ำทา แก้ผื่นคัน
ผักขมหัว	<i>Amaranthus viridis</i> L.	ทั้งต้น แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับน้ำนม แก้อักเสบ แก้บิด ใบ พอกแผลฝี
ผักขมหิน	<i>Trianthema portulacastrum</i> L.	รากขับระดู ถ้าใช้มากเป็นยาทำให้แห้ง
ผักขวง	<i>Glinus oppositifolius</i> A. DC.	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม เจริญอาหาร
ผักค่างควา	<i>Hedyotis ovatifolia</i> Cav.	ทั้งต้น แก้อ่อนในกระหายน้ำ
ผักคราดหัวแหวน	<i>Acmella olerace</i> L.	ราก แก้เจ็บคอ ดอก แก้ปวดฟัน ระยะเวลา
ผักเบี้ยหิน	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	แก่วิดสีดวง
ผักเบี้ยใหญ่	<i>Portulaca oleraceae</i> L.	ทั้งต้น แก้อักเสบปิดลักเปิด โรคตับ ใบขับพยาธิ แก้ไข้ แก้บิด
ผักปลาบขอบใบเรียว	<i>Commelina diffusa</i> Burm.f.	ทั้งต้นขับปัสสาวะ ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ แก้มูกัด
ผักปลาบใบกว้าง	<i>Commelina bengalensis</i> L.	ทั้งต้นทำยาพอก ประุงยาต้มใช้ล้างตา แก้ซัดเบา
ผักปลาบนา	<i>Cyanotis axillaris</i>	ลำต้น ไข้แก้ไข้
ผักปอดนา	<i>Sphenoclea zeylanica</i> Gaertn.	ต้น แก้บาดทะยักปากมดลูก ใบ ขับเสมหะ ขับเหงื่อ แก่วิดสีดวง
ผักเป็ดไทย	<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) DC.	ต้นและราก พอกโลหิตประจำเดือน บำรุงโลหิต ขับน้ำนม แก้ไข้

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
ผักแว่น	<i>Marsilea crenata</i> C. Presl	ทั้งต้น แก้แผลในปาก แก้เจ็บคอ ใบ แก้ไข้ แก้บิด พอกแผลอักเสบ
ผักเสี้ยนผี	<i>Cleome viscosa</i> L.	ทั้งต้น แก้โรคปวดข้อ ขับพยาธิลำไส้ ทำยาต้มแก้ไอ ปวดศีรษะ โรคผิวหนัง
ผักหวานนก	<i>Sauropus hirsutus</i> Beille	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้เบาหวาน
ผีเสื้อ	<i>Christia obcordata</i> (Poir) Bakh. F.	ทั้งต้น ขับปัสสาวะ ถอนพิษ
ปลับปลิงขาว	<i>Crinum asiaticum</i> L.	ใช้ใบสดมาลนไฟให้อ่อนตัวแล้วประคบ แก้เคล็ด ขัดยอกข้าววม
พันธุ์เขี้ยว	<i>Crinum asiaticum</i> L.	ราก แก้หนองใน ใบ แก้บิด พอกแก้เคล็ด
พันธุ์ขูขาว	<i>Achyranthes aspera</i> L.	ราก ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ เจ็บท้อง
แพงพวยน้ำ	<i>Ludwigia adscendens</i> (L.) Hara.	ทั้งต้น พอกแผลแก้โรคผิวหนัง
แมงลักคา	<i>Hyptis suaveolens</i> (L.) Poit	พอกแก้สิ่ว
มะกล่ำตาหนู	<i>Abrus precatorius</i> L.	ราก แก้สะอึก แก้ไอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้ตับอักเสบ แก้หลอดลมอักเสบ
มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	ใบ ขับพยาธิ แก้ ไข้ ขับระดู ผล เจริญอาหาร รักษาเบาหวาน
มะแว้งเครือ	<i>Solanum trilobatum</i> L.	ผล แก้ไอ แก้เจ็บคอ ขับเสมหะ
มะแว้งนก	<i>Solanum nigrum</i> L.	ราก ผล ต้มน้ำดื่ม แก้อ่อนเพลียบำรุงร่างกาย ผลตำคั้นน้ำพอกแผลทากุดเลือด
มันเสา	<i>Dioscorea alata</i> L.	หัว ขับพยาธิ รักษาโรคเรื้อรัง ริดสีดวงทวาร
ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L. var. unijuga (Duchass & Walp) Griseb.	ราก แก้บิด ขับปัสสาวะ ทั้งต้น ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กษัย

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์ไม้	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
ลูกใต้ใบ	<i>Crinum asiaticum</i> L.	ต้น เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ
ว่านกระแจะจันทร์/ เปราะเถื่อน	<i>Kaempferia marginata</i> Carey	เหง้า ตำพอกแก้ฝีจากแมลง สัตว์กัดต่อย
ว่านจุงนาง	<i>Geodorum attenuatum</i> Griff.	ดอกหรือต้นนำมาแช่น้ำมันจันทร์ หรืออบผสมขี้ผึ้ง
ว่านนกคุ้ม	<i>Kaempferia elegans</i> (Wall.)	นำหัวสดโขลกกับเหล้าขาว พอกแก้พิษ
ว่านนกคุ้มดง	<i>Kaempferia pulchra</i> Ridl.	เหง้าใต้ดิน แก้ไข้ ขับลมในลำไส้ แก้หวัด
ว่านเปราะป่า/ เปราะป่าดอกขาว	<i>Kaempferia roscoeana</i> Wall.	เหง้า แก้ไข้ ขับลมในลำไส้ และกระทุ้งพิษ ไข้ ตำพอกถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย
ว่านผักบั้ง	<i>Ipomoea nil</i> (L.) Roth	ใบอ่อน ทาแผล แก้ลมพิษ เมล็ด ยาถ่าย ขับปัสสาวะ
ว่านหนอนตายหยาก	<i>Stermona tuberosa</i> Lour.	หัวแก้โรคผิวหนังน้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน หมักน้ำฆ่าหนอน ลูกน้ำ หิด เทา
ว่านสากเหล็ก	<i>Molineria latifolia</i> Herb. ex Kurz	หัวหรือราก หั่นตากแห้งดองเหล้า สำหรับ สตรีคลอดบุตร มดลูกเข้าอู่เร็ว หัวฝนทา แก้สิ่วฝ้า
แวมยुरา	<i>Torenia fournieri</i> Lind. ex Fourn.	รากสด พูบพอแผลก อมแก้ปวดฟัน
ส้มกุ่ม	<i>Ampelocissus martini</i> Planch.	รากฝนน้ำดื่ม แก้ไข้
ส้มสันดาน	<i>Cissus hastate</i> Miq.	แก้กลากเกลื้อน
สร้อยทองทราย	<i>Polycarpaea corymbosa</i> (L.) Lam.	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่มแก้ไข้บำรุงร่างกาย
สะอึก	<i>Merremia hirta</i> (L.) Merr.	รากผสมรากอัญชันฝนกับน้ำข้าวข้าว ทาแก้งูสวัด
สาบแร้งสาบกา	<i>Ageratum conyzoides</i> L.	ทั้งต้นต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ขับระดู ขับลม แก้บิด

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์ไม้	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
สาบเสือ	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.M. King & H.Rob.	พอกแผล ห้ามเลือด
เส็งเหล็ก	<i>Melochia corchorifolia</i> L.	ใบ พอกแผลแก้บวม และปวดบริเวณท้อง
โสนขน	<i>Aeschynomene Americana</i> L.	ทั้งต้น ต้มดื่มแก้ไข้ แก้ลำไส้อักเสบ
โสนน้อย	<i>Chamaecrista mimosoides</i> (L.) Greene	รากต้มหรือดองกับสุราดื่มบำรุงโลหิต
หญ้ากาบหอยตัวเมีย	<i>Lindernia crustacean</i> (L.) F. Muell.	ทั้งต้นผสมรากหรือลำต้นโขงแมว และลำต้นรูกฟ้า ต้มน้ำดื่มรักษาแกมโรค
หญ้ากาบหอยเล็ก	<i>Lindernia pusilla</i> (Willd.) Bold.	ใบพอกแผล แก้กลาก แก้หิด
หญ้าเกล็ดหอย	<i>Desmodium triflorum</i> (L.) DC.	ทั้งต้นแก้โรคปวดข้อ แก้ไข้ ราก ขับลม ขับปัสสาวะ ใบขับน้ำนม แก้ท้องร่วง แก้บิด
หญ้าไข่เหา	<i>Mollugo pentaphylla</i> L.	ต้นขยี้ผสมเกลืออุดฟัน แก้รำมะนาด
หญ้าคมบาง/ กกดอกขาว	<i>Carex stramentitia</i> Boott ex Boeck.	ทั้งต้นต้มน้ำดื่มแก้ไอเป็นเลือด
หญ้าวงช้าง	<i>Heliotropium indicum</i> L.	ทั้งต้น แก้ไอ เจ็บคอ
หญ้าตดหมา	<i>Paederia pilifer</i> Hook. f.	รากผสมเหง้าไพล ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด
หญ้าปีกไก่ดำ	<i>Polygala trilora</i> L.	ทั้งต้น แขน้ำให้เด็กกินแก้ซาง
หญ้ายายเถา	<i>Lygodium flexuosum</i> (L.) Sw.	ต้น ใบ ผสมห้วยยาข้าวเย็น ต้มน้ำดื่ม ต่างน้ำชา แก้ปวดเมื่อยในผู้สูงอายุ
หญ้ารังกา	<i>Ludwigia actovalvis</i> (Jacq.) Raven	แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน
หญ้าลูกข้าว	<i>Borreria laevicaulis</i> (Miq.) Ridl.	ทั้งต้น ผสมกับผลมะกรูด ผักเป็ดแดง แก่นสลัดไดและเกลือ ดองกับน้ำข้าวข้าว ต้มแก้ผอมแห้ง

ตารางที่ 2 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
หญ้าหูกวาง	<i>Heliotropium indicum</i> L.	พอกแผล สมานแผล
หญ้าหางอัน	<i>Uria lagopodioides</i> (L.) Desv. ex DC.	ใบและราก ประุงยาต้มแก้โรคบิด ราก ฝนน้ำปูนใสทาแก้ฝี
หุบลาซอน	<i>Emilia sonchifloia</i> (L.) DC.EX Wight	ขับปัสสาวะ
หนวดปลาดุก	<i>Lindernia anagallis</i> Pennell.	ทั้งต้นแก้ไอเสบ ขับปัสสาวะ แก้บวม
หมอน้อย	<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.	ทั้งต้นและราก ตากแห้งบดเป็นผง รักษาแผลสด แผลเรื้อรัง ใบสดตำ พอกแผล
หามมูย	<i>Mucuna pruriens</i> (L.) DC.	เมล็ดประุงเป็นยาแก้ไข้ ขับปัสสาวะ บำรุงประสาท และยาฟาดสมาน
หางกระรอก	<i>Uria acaulis</i> Schindl.	ราก แก้พิษงู แก้พิษสัตว์กัดต่อย
หิ่งเม่น	<i>Crotalaria pallida</i> Aiton	ราก ขับปัสสาวะ แก้นิ่วใน กระเพาะปัสสาวะ
หุน	<i>Argyreia osyrensis</i> (Roth) Choisy	ทั้งต้น ผสมรากไทรทอง หัวยา ข้าวเย็นเหนือ ต้มน้ำดื่มเป็นยากระจาย เส้นในสตรีอยู่ไฟ
แห้วประดู่	<i>Eriosema chinense</i> Vogel	หัว แก้ไอ
โหมแจ้วนา	<i>Hedyotis diffusa</i> Willd.	ทั้งต้นแก้ไข้ ต้มกินกับน้ำผึ้ง แก้มะเร็งในตับ
อบเชยเถา	<i>Zygotelma benthami</i> Baill.	ทั้งต้นต้มน้ำอาบ แก้โรคผิวหนัง แก้ปวดศีรษะ ปวดเอว
อุตพิต	<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	หัวใต้ดิน รักษาอาการเถาตานในท้อง หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง

สำหรับจำนวนต้นต่อแปลง 65 แปลง และจำนวนต้นต่อไร่ของพืชสมุนไพรที่สำรวจพบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ชื่อพันธุ์พืช จำนวนต้นต่อแปลง จำนวนแปลงที่พบต่อ 65 แปลง จำนวนต้นต่อไร่ของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด

ชื่อพันธุ์พืช	จำนวนต้นต่อ 65 แปลง	จำนวนแปลงที่พบ	จำนวนต้นต่อไร่
กระเจานา	18	7	28
กระเช้าฤงทอง	10	2	15
กระตูดไก่อ้อย	101	13	155
กระต่ายจาม	125	5	192
กระต่ายยอด	192	13	295
กลอย	2	1	3
กวางดูถูก	11	2	17
กุ่มก้อยลวดขน	1	1	2
กินกุ้งน้อย	15	2	23
ขางอำไพ	101	11	155
ชี้หนอนป่า	16	10	25
เขื่อง	3	2	5
คันจูลี	1	1	2
จุมกปลาหลด	391	51	602
ชะเอม	5	4	8
ชิงชาขาลี	124	39	191
ดองดิ่ง	3	3	5
ตดหมูตดหมา	4	2	6
ต้อยตึงดง	2	2	3
ตำลึง	8	6	12
ตีนตุ๊กแก	1	1	2
ถั่วแปบ	18	8	28
ถั่วลิสงนา	3	1	5
เถาชี้หนอน	11	4	17
เถาคันขาว	46	12	71

เก่ายานาง	11	1	17
เกาวลยัตัวน	3	1	5

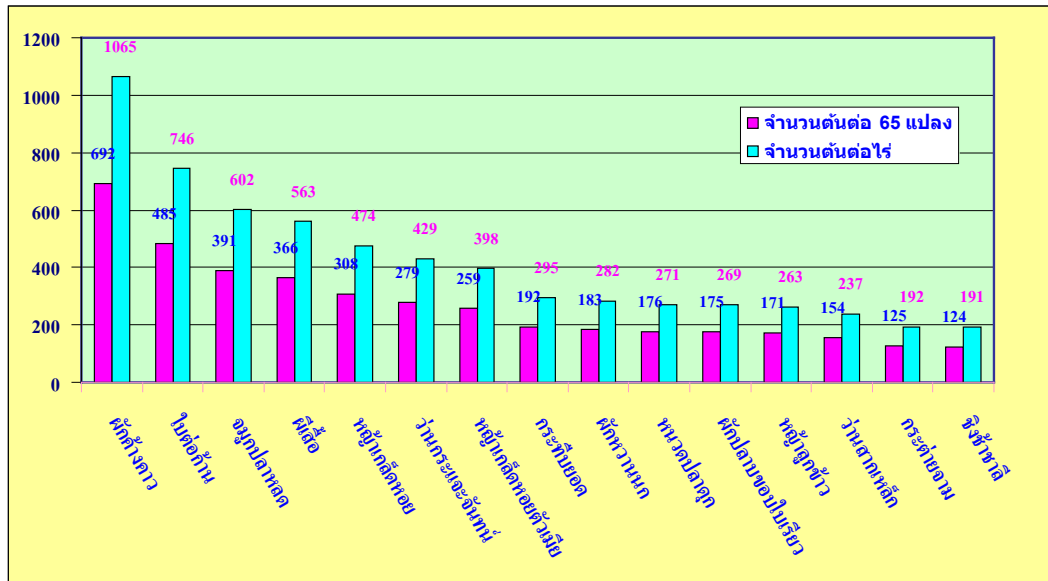
ตารางที่ 3 ชื่อพันธุ์พืช จำนวนต้นต่อแปลง จำนวนแปลงที่พบต่อ 65 แปลง จำนวนต้นต่อไร่
ของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	จำนวนต้นต่อ65 แปลง	จำนวนแปลงที่พบ	จำนวนต้นต่อไร่
เถาสมประสงค์	10	6	15
เถาสะอีก	1	1	2
ทึบยอด	74	7	114
นางอ้วนน้อย	34	7	52
น้ำนมราชสีห์	7	2	11
บานไม่รู้โรยป่า	34	1	52
บุกเขา	39	14	60
ใบต่อก้าน	485	26	746
ผักกระสัง	189	10	291
ผักคราดหัวแหวน	1	1	2
ผักค้ำคาว	692	28	1065
ผักปลาบขอบใบเรียว	175	16	269
ผักปลาบใบกว้าง	28	4	43
ผักหวานนก	183	26	282
ผีเสื้อ	366	31	563
พลับพลึงขาว	2	2	3
พันธุ์ขาว	2	2	3
มะกล่ำตาหนู	113	29	174
มันเสา	111	29	171
ไมยราบ	2	2	3
ลูกใต้ใบ	41	8	63
ว่านกระแจะจันทร์	279	43	429
ว่านช้างผสมโขลง(หมูกลิ้ง)	14	4	22
ว่านช้างผสมโขลง(เขาควายใหญ่)	2	1	3
ว่านนกคุ้มดง	42	18	65
ว่านผักบั้ง	3	2	5
ว่านสากเหล็ก	154	24	237

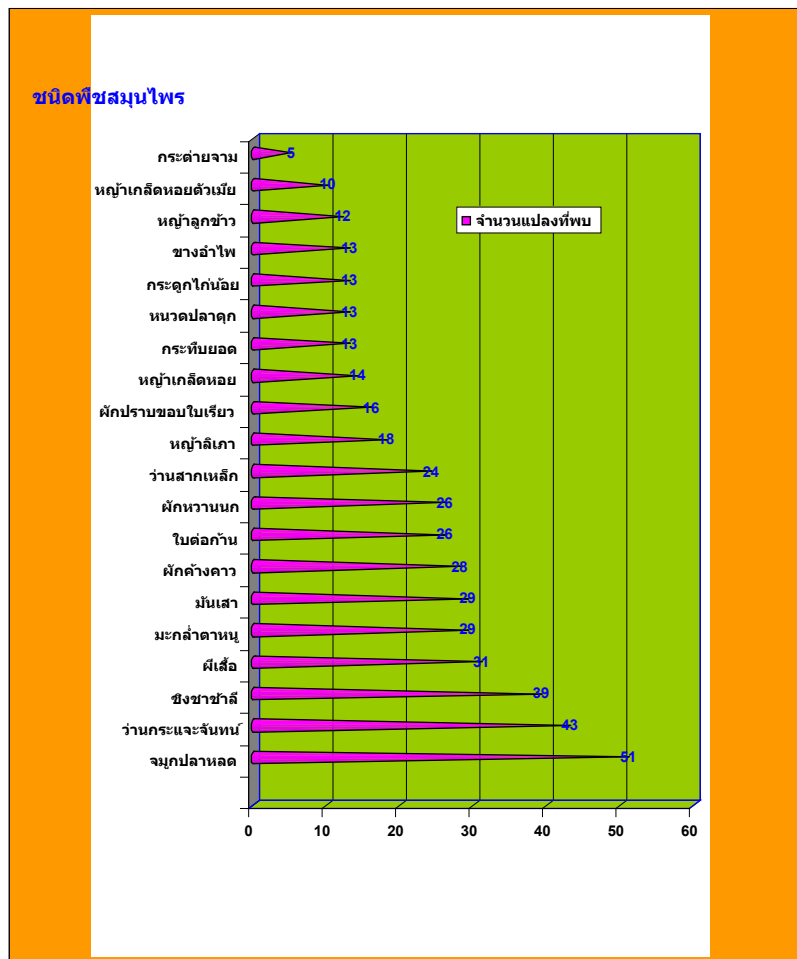
ตารางที่ 3 ชื่อพันธุ์พืช จำนวนต้นต่อแปลง จำนวนแปลงที่พบต่อ 65 แปลง จำนวนต้นต่อไร่
ของพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	จำนวนต้นต่อ 65 แปลง	จำนวนแปลงที่พบ	จำนวนต้นต่อไร่
แววมยุรา	1	1	2
สาบแร้งสาบกา	4	2	6
หญ้ากาทอยตัวเมีย	6	2	9
หญ้ากาทอยเล็ก	1	1	2
หญ้ากูดหุควาก	40	2	62
หญ้าเกล็ดหอย	308	14	474
หญ้าเกล็ดหอยตัวเมีย	259	10	398
หญ้าไข่เหา	48	5	74
หญ้าลูกใต้ใบ	10	1	15
หญ้าปีกไก่ดำ	7	1	11
หญ้าลิเภา	122	18	188
หญ้าลูกข้าว	171	12	263
หญ้าหางอัน	14	4	22
หนวดปลาชุก	176	13	271
หมอน้อย	29	9	45
หมามุ่ย	3	3	5
แห้วประตู	39	4	60
โหมแจวนา	4	2	6

ในการสำรวจครั้งนี้พบว่า ผักค้ำความีมากที่สุดเท่ากับ 692 ต้น คิดเป็น 1,065 ต้นต่อไร่ รองลงมา ได้แก่ ใบตอก้าน จมูกปลาหลด ฝี่เสื่อ และหญ้าเกล็ดหอย มีจำนวนต้นต่อแปลงเท่ากับ 485 ต้น 391 ต้น 366 ต้น และ 308 ต้น หรือคิดเป็น 746 ต้น 602 ต้น 563 ต้น และ 474 ต้นต่อไร่ ตามลำดับ (ภาพที่ 4) ในขณะเดียวกันพบว่าพืชสมุนไพรแต่ละชนิดนั้นมีปริมาณที่ค่อนข้างน้อย และมีแนวโน้มลดลงในทุกปี เนื่องจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน ตลอดทั้งปี ในผืนป่าแห่งนี้ จะมีสมุนไพรที่สุดในฤดูฝน โดยพบว่าจมูกปลาหลดมีการกระจายพันธุ์ทั่วไปในผืนป่าแห่งนี้มากที่สุด พบถึง 51 แปลงตัวอย่างรองลงมาได้แก่ ว่านกระแจะจันทร์ ชิงช้าชาลี ฝี่เสื่อ มะกล่ำตาหนู มั่นเส้า และ ผักค้ำควา ซึ่งพบถึง 43, 39, 31, 29 และ 28 แปลงตัวอย่างตามลำดับ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 4 จำนวนต้นต่อ 65 แปลง และจำนวนต้นต่อไร่ของพืชสมุนไพรที่พบมากในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 5 จำนวนแปลงที่พบต่อ 65 แปลงของพืชสมุนไพรที่พบมากในพื้นที่ศึกษา

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในป่าแห่งนี้มีหลากหลายชนิดมากจากการสังเกตพบว่า มีจมูกปลาหลด ชิงช้าชาลี มะกล่ำตาหนู มันเสา และผักหวานนกมีการกระจายพันธุ์อยู่ทั่วไปในป่ามากที่สุด นอกจากนี้ พืชสมุนไพรที่พบอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ในปริมาณมาก ๆ ได้แก่ ว่านกระเจาะจันทร์ ผีเสื้อ ผักค้ำควา ใบต่อก้าน ว่านสากเหล็ก ผักปลาบขอบใบเรียว กระเทียมยอด หนวดปลาตุก หญ้าเกล็ดหอย ขางอำไพ หญ้ากาบหอยตัวเมีย ผักกระสัง และ กระต่ายจาม และในฤดูฝนพบหญ้าลิเภา และหญ้าลูกข้าวอยู่น้อยมาก (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ชื่อพันธุ์พืช ชื่อวิทยาศาสตร์ ลักษณะพืช และการกระจายพันธุ์ ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด

ชื่อพันธุ์พืช	ชื่อวิทยาศาสตร์	ลักษณะพืช	การกระจายพันธุ์
จมูกปลาหลด	<i>Oxystelma esculentum</i> R.Br	ไม้เลื้อย	กระจายอยู่ทั่วไป
เปราะเถื่อน	<i>Kaempferia marginata</i> Carey	ไม้ล้มลุก เหง้าใต้ดิน	อยู่เป็นกลุ่ม
ชิงช้าชาลี	<i>Tinospora baenzigeri</i> Forman.	ไม้เลื้อย	กระจายอยู่ทั่วไป
ผีเสื้อ	<i>Christia obcordata</i> (Poir) Bakh. F.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
มะกล่ำตาหนู	<i>Abrus precatorius</i> L.	ไม้เลื้อย	กระจายอยู่ทั่วไป
มันเสา	<i>Dioscorea alata</i> L.	ไม้เลื้อย	กระจายอยู่ทั่วไป
ผักค้ำควา	<i>Hedyotis ovatifolia</i> Cav.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
ใบต่อก้าน	<i>Evolvulus alsinoides</i> L.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
ผักหวานนก	<i>Sauropus hirsutus</i> Beille	ไม้ล้มลุก	กระจายอยู่ทั่วไป
ว่านสากเหล็ก	<i>Molineria latifolia</i> Herb. ex Kurz	ไม้ล้มลุก มีหัวใต้ดิน	อยู่เป็นกลุ่ม
ผักปลาบขอบใบเรียว	<i>Commelina diffusa</i> Burm.f.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
หญ้าลิเภา	<i>Lygodium flexuosum</i> (L.) Sw.	ไม้เลื้อย	พบน้อย
กระเทียมยอด	<i>Biophytum sensitivum</i> (L.) DC.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
หนวดปลาตุก	<i>Lindernia anagallis</i> Pennell.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
หญ้าเกล็ดหอย	<i>Desmodium triflorum</i> (L.) DC.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
หญ้าลูกข้าว	<i>Borreria laevicaulis</i> (Miq.) Ridl.	ไม้ล้มลุก	พบน้อย
ขางอำไพ	<i>Phyllanthus virgatus</i> G. Forst.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
หญ้ากาบหอยตัวเมีย	<i>Lindernia crustacean</i> (L.) F. Muell.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
ผักกระสัง	<i>Peperomia pellucida</i> (L.) Humb., Bonpl. & Kunth	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม

กระต่ายจาม	<i>Adenosma indiana</i> (Lour.) Merr.	ไม้ล้มลุก	อยู่เป็นกลุ่ม
------------	---------------------------------------	-----------	---------------

การวิจัยและวิเคราะห์องค์ประกอบของพืชสมุนไพรในป่านี้ พบว่ามีฝักค้ำควา ใบต่อก้าน จมูกปลาหลด และ ผีเสื้อ กระจายอยู่ทั่วไปในป่ามากที่สุด ส่วนความหนาแน่นมากที่สุดของพืชสมุนไพร ปรากฏว่าในป่าผืนนี้ ยังมีเปราะเถื่อนหรือว่านกระแจะจันทร์ อยู่ค่อนข้างมาก และส่วนมากจะเป็นพืชล้มลุก และไม้เลื้อย ซึ่งดอกมักจะมียกกลิ่นหอม บางชนิดอาจจะมีศักยภาพปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับในเชิงการค้าได้ น่าจะมีการศึกษาต่อไป พบกล้วยไม้ดินได้แก่ นางอ้วนน้อย ว่านจูงนาง ว่านเขาควายใหญ่ และช้างผสมโขลง ซึ่งมักจะเจริญเติบโตมีความหนาแน่นอยู่เป็นกลุ่ม และมีดอกสวยงาม สำหรับค่าความถี่สูงสุดในแต่ละชนิดพืช ซึ่งเป็นดัชนีบ่งบอกว่า มีการกระจายพันธุ์อยู่ทั่วไปในป่าแห่งนี้มากที่สุด (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ชื่อพันธุ์พืช ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่และความถี่สัมพัทธ์
ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบในพื้นที่ศึกษา

ชื่อพันธุ์พืช	ค่าความหนาแน่น (ต้นต่อแปลง)	ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (%)	ค่าความถี่ (%)	ค่าความถี่สัมพัทธ์ (%)
กระเจานา	0.07	0.20	10.77	0.92
กระเช้าถุงทอง	0.04	0.11	3.08	0.26
กระตูดไก่อ้อย	0.39	1.12	20	1.72
กระต่ายจาม	0.48	1.39	7.69	0.66
กระต่ายยอด	0.73	2.14	20	1.72
กลอย	0.01	0.02	1.54	0.13
กวางตุ๊ก	0.04	0.12	3.08	0.26
ก้อมก้อยลอดขอน	0.004	0.01	1.54	0.13
กินกุ่มน้อย	0.06	0.16	3.08	0.26
ขางอำไพ	0.39	1.12	16.92	1.45
ขี้หนอนป่า	0.06	0.17	15.38	1.32
เขื่อง	0.01	0.03	3.08	0.26
คันทูลี	0.004	0.01	1.54	0.13
จอมกปลาหลด	1.50	4.36	78.46	6.74
ชะเอม	0.02	0.06	6.15	0.53
ชิงชาข้าลี	0.477	1.38	60	5.15
ดองดิ่ง	0.01	0.03	4.62	0.40
ตดหมูตดหมา	0.02	0.04	3.08	0.26

ตัวยึดติด	0.01	0.02	3.08	0.26
-----------	------	------	------	------

ตารางที่ 5 ชื่อพันธุ์พืช ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์
ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ค่าความหนาแน่น (ต้นต่อแปลง)	ค่าความหนาแน่น สัมพัทธ์ (%)	ค่าความถี่ (%)	ค่าความถี่สัมพัทธ์ (%)
ตำลึง	0.03	0.08	9.23	0.79
ตีนตุ๊กแก	0.004	0.01	1.54	0.13
ถั่วแปบ	0.07	0.20	12.31	1.06
ถั่วลิสงนา	0.10	0.03	1.54	0.13
เถาขี้หนอน	0.04	0.12	6.15	0.53
เถาคันขาว	0.18	0.51	18.46	1.59
เถาย่านาง	0.04	0.12	1.54	0.13
เถาวัลย์ดำวน	0.01	0.03	1.54	0.13
เถาสมประสงค์	0.04	0.11	9.23	0.79
เถาสะอึก	0.004	0.01	1.54	0.13
ทึบยอด	0.29	0.83	10.77	0.93
นางอ้วนน้อย	0.13	0.37	10.77	0.93
น้ำนมราชสีห์	0.03	0.08	3.08	0.26
บานไม่รู้โรยป่า	0.13	0.38	1.54	0.13
บุกเขา	0.15	0.44	21.54	1.84
ใบตอก้าน	1.87	5.41	40	3.43
ผักกระสัง	0.73	2.11	15.38	1.32
ผักคราดหัวแหวน	0.004	0.01	1.54	0.13
ผักค้ำคาว	2.66	7.72	43.08	3.70
ผักปลาบขอบใบเรียว	0.67	1.95	24.62	2.11
ผักปลาบใบกว้าง	0.11	0.31	6.15	0.53
ผักหวานนก	0.70	2.04	40	3.43
ผีเสื้อ	1.41	4.08	47.69	4.10
พลับพลึงขาว	0.01	0.02	3.08	0.26
พังกุขาว	0.008	0.02	3.08	0.26

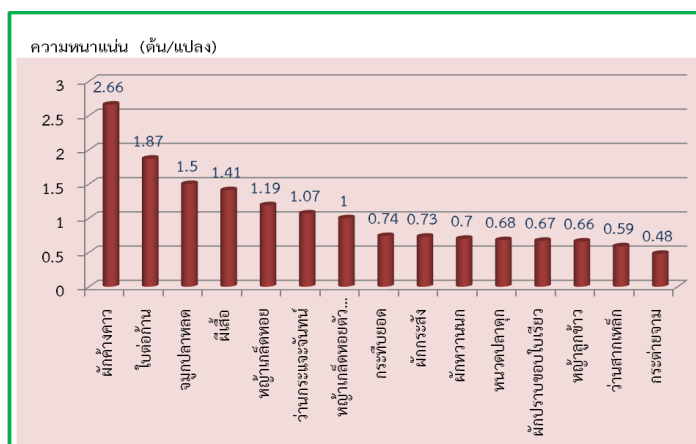
ตารางที่ 5 ชื่อพันธุ์พืช ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์
ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ค่าความหนาแน่น (ต้นต่อแปลง)	ค่าความหนาแน่น สัมพัทธ์ (%)	ค่าความถี่ (%)	ค่าความถี่สัมพัทธ์ (%)
มะกล่ำตาหนู	0.44	1.26	44.62	3.83
มันเสา	0.43	1.24	44.62	3.83
โมยราบ	0.008	0.02	3.08	0.26
ลูกใต้ใบ	0.16	0.46	12.31	1.10
ว่านกระแจะจันทน์	1.07	3.11	66.15	5.68
ว่านช้างผสมโขลง (หมูกลิ้ง)	0.05	0.16	6.15	0.53
ว่านช้างผสมโขลง (เขาควายใหญ่)	0.08	0.02	1.54	0.13
ว่านนกคุ้มดง	0.16	0.47	27.69	2.38
ว่านเปราะ	0.06	0.23	3.08	0.26
ว่านเปราะป่าดอกขาว	0.26	0.75	10.77	0.92
ว่านผักบุง	0.01	0.03	3.08	0.26
ว่านสากเหล็ก	0.59	1.72	36.92	3.17
แววมยุรา	0.004	0.01	1.54	0.13
สาบแร้งสาบกา	0.02	0.04	3.08	0.26
หญ้ากาทอยตัวเมีย	0.02	0.07	3.08	0.26
หญ้ากาทอยเล็ก	0.004	0.07	1.54	0.13
หญ้ากูดหูควาก	0.15	0.01	3.08	0.26
หญ้าเกล็ดหอย	1.19	3.44	21.54	1.85
หญ้าเกล็ดหอยตัวเมีย	1.00	2.89	15.38	1.32
หญ้าไขเหา	0.18	0.54	7.69	0.66
หญ้าปีกไก่ดำ	0.03	0.09	1.54	0.13
หญ้าลิเภา	0.47	1.36	27.69	2.38
หญ้าลูกข้าว	0.66	1.91	18.46	1.59
หญ้าหางอัน	0.05	0.16	6.15	0.53
หนวดปลาตุ๊ก	0.68	1.96	20	1.72

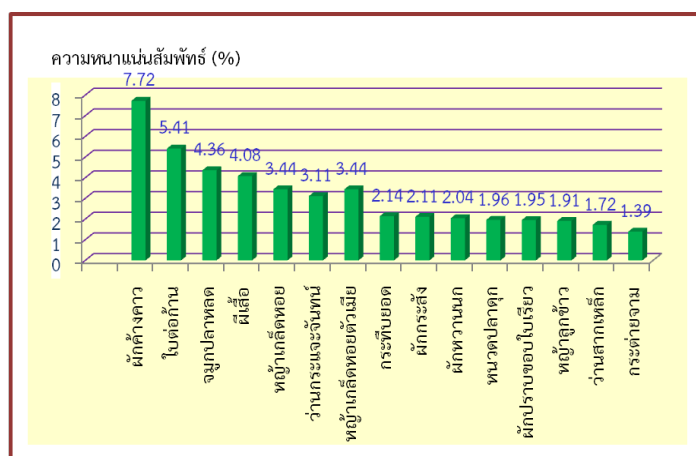
ตารางที่ 5 ชื่อพันธุ์พืช ความหนาแน่น ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่ และความถี่สัมพัทธ์
ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบในพื้นที่ศึกษา (ต่อ)

ชื่อพันธุ์พืช	ค่าความหนาแน่น (ต้นต่อแปลง)	ค่าความหนาแน่น สัมพัทธ์ (%)	ค่าความถี่ (%)	ค่าความถี่สัมพัทธ์ (%)
หมอน้อย	0.11	0.32	13.85	1.89
หมามุ่ย	0.01	0.03	4.62	0.40
แห้วประดู่	0.15	0.44	6.15	0.53
โหมแจ้วนา	0.02	0.04	3.08	0.26

ผักค้ำคาว มีค่าความหนาแน่นสูงสุดเท่ากับ 2.66 รองลงมาได้แก่ ใบตอก้าน จมูกปลาหลด และ ผีเสื้อ ตามลำดับ ผักค้ำคาวมีความหนาแน่นสัมพัทธ์สูงสุดคือ 7.72 % (ภาพที่ 6) จมูกปลาหลด มีค่าความถี่ และความถี่สัมพัทธ์สูงสุดคือ 78.46 % และ 6.74 % รองลงมาได้แก่ ว่านกระเจาะจันทน์ ชิงช้าชาลี และผีเสื้อ ตามลำดับ (ภาพที่ 7)

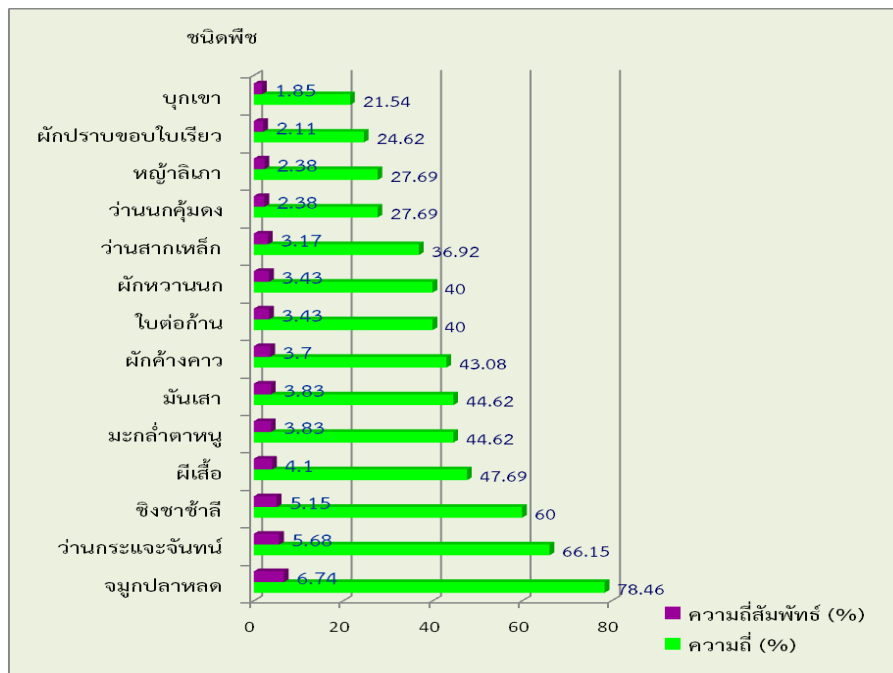

A

B

ภาพที่ 6 ความหนาแน่น (A) และความหนาแน่นสัมพัทธ์ (B) ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบมาก

ภาพที่ 7 ความถี่ และความถี่สัมพันธ์ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่พบมาก

ในการวิจัยครั้งนี้ยังพบพืชถิ่นเดียวคือ แต่งพะ (*Gymnema griffithii* Craib) มีเพียงแห่งเดียว (ภาพที่ 8) ในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี (สมราน สุดดี , 2552) การวิจัยความหลากหลายของพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด จังหวัดเพชรบุรี ปรากฏว่ามีความหลากหลายทางด้านชีวภาพมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มพืชสมุนไพรที่มีในท้องถิ่นซึ่งประชาชนใช้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

ภาพที่ 8 พืชถิ่นเดียว : แต่งพะ (*Gymnema griffithii* Craib)

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอดตำบลหนองกะบุง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2552 ถึงเดือน ตุลาคม 2554 โดยทำการสำรวจพืชสมุนไพร พร้อมทั้งเก็บตัวอย่างรวบรวมชื่อแต่ละชนิด ถ่ายภาพประกอบ และเก็บข้อมูลจำนวนพืชสมุนไพรในแต่ละแปลงตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความหลากหลาย ผลการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตัวอย่างพรรณพืชทั้งสิ้น 223 หมายเลข จำแนกเป็นพันธุ์พืชได้จำนวน 148 ชนิด 114 สกุล และ 48 วงศ์ เป็นพืชสมุนไพร 129 ชนิด 105 สกุล 47 วงศ์ มีกล้วยไม้ดินจำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ช้างผสมโคลง (หมูกลิ้ง และว่านเขาควายใหญ่) นางอ้วนน้อย และว่านจูงนาง ในป่าแห่งนี้พบว่ามีพืชสมุนไพรหลากหลายชนิด และที่กระจายอยู่ทั่วไปในป่ามากที่สุดคือว่านกระเจาะจันทน์ หรือ เปราะเถื่อน การศึกษาพืชสมุนไพรพบว่าบางพื้นที่ที่มีลักษณะของสังคมพืชที่เป็นรอยต่อของป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณที่มีลักษณะเป็นดินทรายและ กรวด หินขนาดเล็ก ซึ่งจะพบความหลากหลายของพรรณพืชที่กินได้ และพืชสมุนไพรมากมาย (จักรพงษ์ ไชยวงศ์ นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่ วงเดือน สุนทรวิภาค และธมนต์ ธนรัตนพินกุล, 2548) ในขณะเดียวกันพบว่ามีพืชสมุนไพรบางชนิดมีศักยภาพเป็นไม้ดอกไม้ประดับเชิงการค้า ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะของพืชได้ 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งไม้เลื้อยซึ่งเป็นทั้ง ว่าน และมีดอกสวยได้แก่ กวางตุ๊ก กระเช้าทอง ขจร ชัยมุตินหมา คันธูลี ไซเอม ต่าง ดอกดิ่ง ถั่วแปบ เถาวัลย์แดง ว่านผักบั้ง และ หนอนตายอยาก กลุ่มที่สองไม้ล้มลุก ได้แก่ ใบต่อก้าน พลับพลึงขาว แวมมยุรา และว่านสากเหล็ก กลุ่มที่สามเป็นกล้วยไม้ดินได้แก่ ช้างผสมโคลง นางอ้วนน้อย และว่านจูงนาง

ป่าเป็นแหล่งพืชสมุนไพร ที่ใช้ประโยชน์ทางยาของหมอพื้นบ้าน ประกอบด้วยความหลากหลายของพืชสมุนไพร ศักยภาพของป่าที่มีสมุนไพรใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ทั้งนี้พบว่าพืชสมุนไพรยังมีบทบาทในการดูแลสุขภาพ หมอพื้นบ้านใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ตามองค์ความรู้พื้นบ้าน แต่จากกระแสการหันกลับมาสู่ธรรมชาติ พบว่ามนุษย์ได้หันมาใช้วิถีธรรมชาติบำบัดในการดูแลสุขภาพถึงร้อยละ 80 จึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการสำรวจพืชให้คงอยู่แก่รุ่นลูกหลาน จึงต้องพิจารณาปัจจัยพืชสมุนไพรและองค์ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรในชุมชน เพื่อให้เกิดแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และใช้ได้อย่างยั่งยืน (พาณี ศิริสะอาด และคนอื่น ๆ, 2554) กอรปกับแนวโน้มการใช้สมุนไพรเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน อาทิจากสถิติการใช้สมุนไพรควบคู่กับยาแผนปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประชาชนภาคตะวันออก 69.6 % และภาคกลาง 58.4 % (อรพินธุ์ และคนอื่น ๆ , 2550) สำหรับสมุนไพรที่นิยมใช้รักษาโรค 5 อันดับแรก คือ ฟ้าทะลายโจร (20.4 %) ว่านหางจระเข้ (7 %) ขมิ้นชัน (5.5%) หล้าหนวดแมว (4.6 %) และคำฝอย (2.3%) อัตราการใช้ยาแผนโบราณหรือยาสมุนไพร พบว่าภาคเหนือสูงสุด คือ ร้อยละ 18 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) ส่วนในภาคกลางมากที่สุดคือ การนวดรักษา และฟื้นฟูสุขภาพ รองลงมาคือ การประคบสมุนไพร และมารับ

บริการรักษาโรคผิวหนัง ร้อยละ 50 (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2551) พืชสมุนไพรมีคุณประโยชน์มากมายตั้งแต่เป็นอาหารจนถึงมีประโยชน์ทางยา ซึ่งสามารถมาสร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนได้ ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ จำแนก ศึกษาสรรพคุณทางยาของพืชสมุนไพรท้องถิ่น จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ อนุรักษ์ และเป็นฐานข้อมูลเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์หรือสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชนและพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอดในอนาคต

การคุกคาม ที่รุนแรงที่สุดต่อการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ การรบกวนถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติและระบบนิเวศ การตัดฟันไม้จากป่าธรรมชาติมากเกินไป เพื่อใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทำคอกสัตว์เลี้ยง เมาถ่าน และทำฟืน เป็นต้น บางพื้นที่ถูกเปลี่ยนสภาพเพื่อใช้ในการทำคอกสัตว์เลี้ยง เช่น โคนี้อพื้นเมือง ทำให้เกิดสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ของป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด ในทุกองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีการทิ้งของเสียจากครัวเรือนและเศษวัสดุต่างๆ จากการก่อสร้างจากชุมชน นำมาทิ้งในป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ถูกเก็บจากป่า เก็บตามหมู่บ้าน บางชนิดหายากและเริ่มหมดไป สมุนไพรบางชนิดสูญหาย ควรมีมาตรการแก้ไข โดยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า ศักยภาพในการรักษา การใช้หลักการองค์รวมในการรักษาโดยมีความสัมพันธ์กันระหว่างญาติ พระ หรือหมอฟันบ้าน และภูมิปัญญา ขาดผู้สืบทอด ซึ่งมีความสำคัญเพราะทำให้ภูมิปัญญาที่เป็นรากแก้ว ต้นทุน หรือทรัพย์สินแห่งชาติที่ประเมินค่าไม่ได้สูญหาย อีกทั้งผู้วิจัยได้แสวงหาวิธีการเก็บ และขยายพันธุ์พืชสมุนไพรอย่างเหมาะสม เพื่ออนุรักษ์พืชพันธุ์สมุนไพรให้คงอยู่ตลอดไป

บรรณานุกรม

- กิติเชษฐ์ ศรีดิษฐ์. (2552). ผลกระทบของการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยต่อการลดลงทางความหลากหลายทางชีวภาพ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กรมป่าไม้. (2549). สถิติการป่าไม้ของประเทศไทยปี 2549. สำนักงานเลขานุการกรม.
- กรมป่าไม้. (2552). ความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ ป่าชุมชนดงหมู คลังอาหารชุมชน. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://fod.forest.go.th> [2553, มิถุนายน 10] หมู่บ้านจอมปิ้ง.
- ภณิกา หะวะสุวรรณ. (2552). การสำรวจสมุนไพรเพิ่มทางเลือกรักษาโรค. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://news.sanook.com> [2553, กรกฎาคม 28]
- จักรพงษ์ ไชยวงศ์ นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่ วงเด็อน สุนทรวิภาตและธมนต์ ธนรัตน์พินกุล. (2548). การศึกษาพืชที่กินได้ และสมุนไพรท้องถิ่น ตำบลสะวาง และตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ชุมพล คุณวาลี. (2552). การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของพืชในวัฒนธรรมและประเพณีของประเทศไทย. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://sc.chula.ac.th> [2553, กรกฎาคม 13]
- ต. ชาตรี. (2546). สมุนไพรเพื่อการเกษตร : สำหรับป้องกันและกำจัดศัตรูพืช. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เคพีเอ็ม มีเดียสยาม.
- ทยา เจนจิตติกุล. (2552). สาเหตุของการสูญพันธุ์ของพืชในวัฒนธรรมและประเพณีของประเทศไทย. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://chm-thai.onep.go.th> [2553, กรกฎาคม 22]
- นคร จันดีวงศ์. (2550). การศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านล้านนาและชนเผ่าภาคเหนือตอนบน. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://plan.cui.in.th> [2553, กรกฎาคม 28]
- นันท์นภัส สุวรรณสินธุ์ บัญญัติ ศิริธนาวงศ์ และ มลรวี พุกตะ. (2552). งานวิจัยเรื่องความหลากหลายของพรรณไม้ ยืนต้นในท้องถิ่นโป่งสลอด จังหวัดเพชรบุรี. “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2552” (Thailand research Expo 2009) Thailand Research Symposium 2009. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นันท์นภัส สุวรรณสินธุ์ และบัญญัติ ศิริธนาวงศ์. (2554). งานวิจัยเรื่องความหลากหลายไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้รอเลื้อยในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโป่งสลอด จังหวัดเพชรบุรี. การประชุมทางวิชาการ ปี 2554 อนาคตชนบทไทย : ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน 27-29 มกราคม 2554 โรงแรมไอชะ จังหวัดขอนแก่น.
- ประนอม จันทร์อินทรีย์และก่องกานดา ชยามฤต. (2543). การศึกษาด้านพืชบทความปริทัศน์งานวิจัย ด้าน ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย. โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (โครงการ BRT). กรุงเทพฯ.
- ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. (2547). โลกของพืช. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- พร้อมจิต ศรีลัมพ์. (2547) สมุนไพรเกษตรอินทรีย์อีกขั้นของการพัฒนาสมุนไพรไทย. วารสารเกษตรธรรมชาติ, (3), 65-67.

- พาดิ ศิริสะอาด, สุนีย์ จันทร์สกา, ปราโมทย์ ทิพย์ดวงตา, วรรณนรี เจริญทรัพย์, อำไพ พงศ์วิระพงศ์กุล, สุวรรณ เลขอภิกุล, วีรศักดิ์ เชื้อมโนชาญ, และสัมพันธ์ วงศ์เทพ. (2554). **สถานการณ์การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชนล้านนา** ศูนย์วิจัยสมุนไพรภาคเหนือ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://thrai.sci.ku.ac.th/node/1898>
- เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ. (2548). **การดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเองด้วยยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน**. กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์.
- ราชันย์ ภูมา และสมราน สุดดี. (2550). **งานวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความหลากหลายของพรรณพืชในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**. กรุงเทพฯ : สำนักหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- รุ่งทิภา กองสอน. (2550). **ความหลากหลายของพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของชุมชน :กรณีศึกษาป่าชุมชนโคกหินลาด**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://Kru.trf.or.th.\[2553, กรกฎาคม 14 \]](http://Kru.trf.or.th.[2553, กรกฎาคม 14])
- รุ่งรัตน์ เหลืองนทีเทพ . (2550). **พืชเครื่องเทศและสมุนไพร**. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์
- วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล พรหมจิต ศรีลัมพ์ รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล และวิจิต เปานิล. (2540). **สมุนไพรไทย มรดกไทย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล. (2552). **สมุนไพรพื้นบ้านดงนาทาม**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://Indexlibrary.tu.ac.th.\[2553, กรกฎาคม 22 \]](http://Indexlibrary.tu.ac.th.[2553, กรกฎาคม 22])
- วรารณ ปิ่นฉวี. (2550). **การศึกษาสมุนไพรในผลิตภัณฑ์สุขภาพ**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://Eoffice.\[2553, กรกฎาคม 28 \]](http://Eoffice.[2553, กรกฎาคม 28])
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2540). **โครงการสำรวจความคงอยู่ของพืชสมุนไพรกรณีศึกษาป่าโลกชั้น**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://ttm.dtam.moph.go.th \[2553, กรกฎาคม 28 \]](http://ttm.dtam.moph.go.th [2553, กรกฎาคม 28])
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2551). **รายงานสถานการณ์มารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยในสถาน บริการสาธารณสุขของรัฐปี 2546-2550**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : <http://ttm.dtam.moph.go.th/serviceproject-data2551 บทคัดย่อ.pdf>
- สมราน สุดดี. (2552). **ป่าเต็งรัง แม่น้ำภาชี**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตร สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). **การใช้ยาแผนโบราณหรือยาสมุนไพร**. สารสถิติ. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://Servic.nso.go.th/sonewssns415.pdf \[2545, ตุลาคม\]](http://Servic.nso.go.th/sonewssns415.pdf [2545, ตุลาคม])
- สุนีย์ จันทร์สกา. (2552). **วิจัยสมุนไพรต้านมะเร็งในรูปแบบของอาหารประจำวัน**. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://Pineapple-eyes,Snru.ac.th. \[2554, มิถุนายน 15\]](http://Pineapple-eyes,Snru.ac.th. [2554, มิถุนายน 15])
- สุภาพร พงศ์ธฤกษ์. (2550). **นิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้ในระบบวนเกษตร ในชุมชนบ้านผามูป ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์**. วารสารเกษตรนเรศวร, 10 (2) : 142-155, 2550.

เสวียน เปรมประสิทธิ์. (2550). นิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้ป่าเบญจพรรณบริเวณอุทยานแห่งชาติคลองลาน

จังหวัดกำแพงเพชร.วารสารเกษตรนครสวรรค์ 10 (2) (เมย.- กย.50): 127 -141.

อรพินธุ์ โสวัณณะ วินัย สยววรรณ บุญธรรม คงมาก จิรัชยาอร ไชโยธา รัตนา พรหมพา จงศักดิ์ อินตา

สลักจิต วรเดช ไศภัญญา จันทร์เพ็ญ กนกกาญจน์ จารุเนตรรัศมี เวชพร วังพลับ.(2550). สถานการณ์

การใช้สมุนไพรในประเทศไทย. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 5 (2), 94-95.อรอนงค์

เฉียบแหลม. (2547). การวิเคราะห์สังคมพืชเพื่อออกแบบการสื่อความหมายธรรมชาติบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. [ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก : [http://pstacth \[2553, กรกฎาคม 20\]](http://pstacth [2553, กรกฎาคม 20])

sites.google.com. (2553). www.banlat.com. : แผนที่อำเภอบ้านลาด.[ออนไลน์]. สืบค้นได้จาก :

[http://sites.google.com/site/samakha/banlat- cat1/banlat_p01](http://sites.google.com/site/samakha/banlat-cat1/banlat_p01)